

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

આર/સેકન્ડ એપિલિકેશન નંબર ૨૮૬/૨૦૧૫

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ જે. બી. પારડીવાલા

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	ના.
૨	પત્રકાર રીફર કરવામાં આવે કે નહીં?	હા.
૩	શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે?	ના.

૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	ના.
	આ ચુકાદો ગૌણ ન્યાયતંત્રમાં ફેલાવો.	

=====

પટેલ વિમલાબેન મગનભાઈ ગ્રેમ્પ્સ લક્ષ્મીભાઈ

વિરુદ્ધ

પાટલે સંદીપકુમાર બિપિનભાઈ ગ્રેમ્પ્સ મણિભાઈ

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર (ઓ) નંબર ૧,૨,૩ તરફે શ્રી જય એમ. ઠાકર (૬૬૭૭)

સામાવાળા (ઓ) નંબર ૧ તરફે શ્રી ચિરાગ બી. પટેલ (૩૬૭૮)

સામાવાળા (ઓ) નંબર ૧ તરફે નિયમ પાછો નહીં ખેંચાય (૬૩)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. બી. પારડીવાલા

તારીખ: ૧૮/૦૭/૨૦૧૮

મૌખિક ચુકાદો

૧. સીપીસીની કલમ ૧૦૦ હેઠળની આ બીજી અપીલ મૂળ પ્રતિવાદીઓ તરફથી દાખલ કરવામાં આવી છે અને તે રેગ્યુલર સિવિલ સૂટ નં. ૧૦૨/૨૦૧૦ માં દાવો રદ કરવા માટે સીપીસીના ઓર્ડર ૭ રૂલ ૧૧(ડી) ની જોગવાઈઓ હેઠળ પ્રતિવાદીઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલ અરજી આંક-૧૫ પર પ્રિન્સિપાલ સિવિલ જજ, પેટલાદ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૯ એપ્રિલ, ૨૦૧૩ ના હુકમનામા અને ચુકાદામાંથી ઉદ્ભવતી રેગ્યુલર સિવિલ અપીલ નં. ૨૩/૨૦૧૪ માં જથ્થા (એડ-હોક) એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ, આણંદ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨ નવેમ્બર, ૨૦૧૫ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે નિર્દેશિત છે.

૨. આ બીજી અપીલને કારણભૂત તથ્યોનો સારાંશ નીચે મુજબ છે; ૨.૧ મૂળ વાદી, એટલે કે અહીંના સામાવાળાએ અહીંના અપીલકર્તાઓ - મૂળ પ્રતિવાદીઓ સામે જાહેરનામા અને મનાઈહુકમ માટે રેગ્યુલર સિવિલ સૂટ નં. ૧૦૨/૨૦૧૦ સંસ્થિત કર્યો હતો. જાહેરનામું એવા અર્થનું કે અનુક્રમે તારીખ ૨૫ જાન્યુઆરી, ૧૯૬૮ અને ૧૪ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૬ ના વેચાણ દસ્તાવેજો રદબાંધ અને શૂન્ય છે અને તે રદ કરવામાં આવે. વાદીના કેસ મુજબ, મોજે ગામ પીપળાવ, તાલુકો: સોજિત્રા, જિલ્લો: આણંદ ખાતે આવેલી સર્વે નં. ૨૫૬/૪ વાળી દાવકની મિલકત વારસાગત મિલકત છે. સદર મિલકત વાદીના દાદા, એટલે કે લલ્લુભાઈ કીલાભાઈ પટેલે અમીન નાથાભાઈ બાજુભાઈ પાસેથી તારીખ ૨૯ એપ્રિલ, ૧૯૪૬ ના રજિસ્ટર્ડ વેચાણ દસ્તાવેજથી અન્ય મિલકતો સાથે

ખરીદી હતી. વાદીના કેસ મુજબ, તેમના દાદા તેમના અવસાન સુધી દાવકની જમીનના કબજામાં હતા. તેમના દાદાના અવસાન પછી, ગામ નામના નમૂના નં. ૭/૧૨ માં વાદીના પિતા મણિભાઈ લલ્લુભાઈ પટેલ અને તેમના ભાઈ નરસિંહભાઈ લલ્લુભાઈ પટેલના નામે જમીન ફેરફાર કરવામાં આવી હતી. વાદીના જણાવ્યા મુજબ, તેઓ દાવકની જમીનમાં ખેતી કરી રહ્યા છે. તેમનો કેસ છે કે સ્વ. સોમાભાઈ પ્રભુદાસ પટેલ કે તેમના વિધવા પત્ની મણીબેન સોમાભાઈ પટેલનો દાવકની જમીનમાં કોઈ હક, અધિકાર કે હિત નથી. એવો આરોપ છે કે પ્રતિવાદીઓએ દાવકની મિલકત અંગે તેમના તરફી તારીખ ૨૫ જાન્યુઆરી, ૧૯૬૮ નો બોગસ વેચાણ દસ્તાવેજ ઊભો કર્યો હતો અને તેના આધારે, તેમણે કપટપૂર્વક ગામ નામના નમૂના નં. ૭/૧૨ માં પોતાના નામો ફેરફાર કરાવી લીધા હતા. વાદીને વર્ષ ૨૦૦૯ માં આ કપટ વિશે જાણ થઈ અને તેમણે મહેસૂલી રેકૉર્ડમાંથી પ્રતિવાદીઓના નામો રદ કરવા માટે ડેપ્યુટી કલેક્ટર, પેટલાદને સંબોધીને તાત્કાલિક અરજી રજૂ કરી. ડેપ્યુટી કલેક્ટર, પેટલાદે મહેસૂલી રેકૉર્ડમાંથી પ્રતિવાદીઓના નામો રદ કરતો તારીખ ૨૭ મે, ૨૦૦૮ નો હુકમ વાદીની તરફેણમાં પસાર કર્યો. પ્રતિવાદીઓએ ડેપ્યુટી કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ હુકમથી અસંતોષ અનુભવીને કલેક્ટર સમક્ષ આરટીએસ અપીલ નં. ૧૬૩/૨૦૧૦ રજૂ કરી અને તે બાકી છે. પ્રતિવાદીઓએ વાદીને બેદખલ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હોવાથી, વાદી પાસે રેગ્યુલર સિવિલ સૂટ નં. ૧૦૨/૨૦૧૦ રજૂ કરવા સિવાય અન્ય કોઈ વિકલ્પ બચ્યો ન હતો. ૨.૨

પ્રતિવાદીઓ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ ઉપસ્થિત થયા અને વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો મુદતબાર છે તેવા ગ્રાઉન્ડ પર દાવો રદ કરવા માટે સીપીસીના ઓર્ડર ૭ રૂલ ૧૧(ડી) ની જોગવાઈઓ હેઠળ અરજી આંક-૧૫ રજૂ કરી. પ્રતિવાદીઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી આંક-૧૫ નીચે મુજબ વંચાય છે;

"આ કામના સામાવાળા આ મહેરબાન અદાલત સમક્ષ આ અરજી કરીને રજૂઆત કરે છે કે,

[૧] અમે સામાવાળાઓ મોજે: પીપળાવની જૂના સર્વે નં. ૨૫૬/૪, નવા બ્લોક નં. ૬૫૫ ની હેક્ટર-૧, આરે-૧૬, ઓ.મી.-૩૫ વાળી જમીનના તારીખ ૨૫/૦૧/૧૯૬૮ ના વેચાણ દસ્તાવેજથી માલિક અને કબજેદાર બન્યા છીએ, જે અનુક્રમ નં. ૨૭૫/૧૯૬૮ થી રજિસ્ટર્ડ થયો હતો. વાદીએ આ દાવાની વિગતવાર દાવકના પેરા-૧૧(૧) માં સદર દસ્તાવેજ રદ કરવા અને તારીખ ૧૪/૧૦/૧૯૯૬ ના રોજ અનુક્રમ નં. ૧૬૦૨/૧૯૯૬ થી રજિસ્ટર્ડ થયેલ ફારગતી દસ્તાવેજ શૂન્ય જાહેર કરવા દાદ માંગી છે. તેથી સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે તારીખ ૨૫/૦૧/૧૯૬૮ નો દસ્તાવેજ ૪૨ વર્ષ જૂનો છે અને તારીખ ૧૪/૧૦/૧૯૯૬ નો દસ્તાવેજ ૧૪ વર્ષ જૂનો છે. આમ, વાદી દ્વારા મહેરબાન અદાલત સમક્ષ પડકારવામાં આવેલા ઉપરોક્ત બંને દસ્તાવેજો ૪૨ અને ૧૪ વર્ષના લાંબા સમય પછી પડકારવામાં આવ્યા છે. આ કામના વાદીએ સામાવાળાઓ સામે દાવો દાખલ કરેલ છે અને સદર દાવો મુદત વિષયક કાયદાથી બાધિત છે. તેથી દાવો પ્રથમ દર્શનીય રીતે રદ થવા પાત્ર છે. આ સંજોગોમાં વર્તમાન અરજી રજૂ કરવાની જરૂરિયાત ઊભી થઈ હતી.

[૨] તેથી પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે કે;

(એ) આ અરજી મંજૂર કરવી અને મહેરબાન અદાલત સમક્ષ મોજે: પીપળાવની જૂના સર્વે નં. ૨૫૬/૪, નવા બ્લોક નં. ૬૫૫ ની હેક્ટર-૦૧, આરે-૧૬, ચો.મી.-૩૫ વાળી જમીન અંગે વાદીએ સામાવાળા સામે દાખલ કરેલો દાવો રદ કરવો, કારણ કે તે સી.પી.સી. ના ઓર્ડર-૭, ૩૯-૧૧ મુજબ મુદત વિષયક કાયદાથી બાધિત છે.

(બી) વાદીને આ અરજીનો ખર્ચ ચૂકવવાનો આદેશ કરવો.

(સી) અરજીની વિગતોને ધ્યાનમાં રાખીને સામાવાળાની તરફેણમાં મહેરબાન અદાલતને યોગ્ય લાગે તેવા અન્ય કોઈપણ રાહત આપવી.

૨.૩ ટ્રાયલ કોર્ટે અરજી આંક-૧૫ નો ન્યાયનિર્ણય કર્યો અને તારીખ ૨૯ એપ્રિલ, ૨૦૧૩ ના ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા તેને મંજૂર કરી અને તે રીતે દાવો મુદતબાર હોવાના ગ્રાઉન્ડ પર દાવો રદ કર્યો.

૨.૪ વાદીએ, દાવો રદ કરતા ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા અને હુકમથી અસંતોષ અનુભવીને, આણંદની ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટમાં રેગ્યુલર સિવિલ અપીલ નં. ૨૩/૨૦૧૪ રજૂ કરી. નીચલી અપીલ અદાલતે, સમગ્ર બાબતની યોગ્ય વિચારણા કર્યા પછી, વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ મંજૂર કરવાનું અને દાવો રદ કરતા ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા અને હુકમનામાને રદ અને સેટ અસાઈડ કરવાનું યોગ્ય માન્યું. નીચલી અપીલ અદાલતના ચુકાદા અને હુકમથી

અસંતોષ અનુભવીને, મૂળ પ્રતિવાદીઓ સીપીસીની કલમ ૧૦૦ હેઠળની આ બીજી અપીલ સાથે આ અદાલત સમક્ષ ઉપસ્થિત છે.

૨.૫ આ બીજી અપીલ તારીખ ૧૨ જુલાઈ, ૨૦૧૮ ના હુકમ દ્વારા કાયદાના નીચે મુજબના મહત્વના પ્રશ્નો પર એડમિટ કરવામાં આવી હતી;

"૧૦(એ) શું નીચલી અપીલ અદાલતે કોઈ યોગ્ય કારણો આપ્યા વિના રેગ્યુલર સિવિલ સૂટ નં. ૧૦૨/૨૦૧૦ માં આંક ૧૫ ની અરજીમાં પ્રિન્સિપાલ સિવિલ જજ, પેટલાદ, જિલ્લો: આણંદ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૯.૦૪.૨૦૧૩ ના ચુકાદાને ઉલટાવીને કાયદાની ગંભીર ભૂલ કરી છે?

(બી) શું વિદ્વાન નીચલી અપીલ અદાલતે મૂળ વાદી દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલો દાવો પ્રથમ દર્શનીય રીતે મુદતબાર હતો અને મુદત વિષયક કાયદાથી બાધિત હતો તેમ જાહેર ન કરીને કાયદાની ગંભીર ભૂલ કરી છે?

(સી) શું વિદ્વાન નીચલી અપીલ અદાલતે મૂળ વાદી દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા દાવામાં દાવાનું કારણ નથી તેમ જાહેર ન કરીને કાયદાની ગંભીર ભૂલ કરી છે?

(ડી) શું વિદ્વાન નીચલી અપીલ અદાલતે મૂળ વાદી પાસે દાવો દાખલ કરવા માટે દાવાનું કોઈ કારણ નહોતું તેમ જાહેર ન કરીને કાયદાની ગંભીર ભૂલ કરી છે?

(ઈ) શું વિદ્વાન નીચલી અપીલ અદાલતે એવું જણાવીને કાયદાની ગંભીર ભૂલ કરી છે કે મુદતનો પ્રશ્ન એ કાયદા અને તથ્યોનો મિશ્ર પ્રશ્ન છે, જ્યારે સ્થિરાંક કાયદો છે કે દસ્તાવેજ રજિસ્ટ્રેશનની તારીખ માની લીધેલી જાણકારી બને છે?

(એફ) શું વિદ્વાન નીચલી અપીલ અદાલતે મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૩ ની કદર ન કરીને કાયદાની ગંભીર ભૂલ કરી છે જે જોગવાઈ કરે છે કે નિર્ધારિત મુદત પછી સંસ્થિત કરવામાં આવેલ દરેક દાવો રદ કરવામાં આવશે, ભલે મુદતનો બચાવ તરીકે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો ન હોય?

(જી) શું વિદ્વાન નીચલી અપીલ અદાલતે દાવાને મુદતબાર જાહેર કરવા માટે મર્યાદા અધિનિયમના અનુચ્છેદ ૫૯ ની કદર ન કરીને કાયદાની ગંભીર ભૂલ કરી છે અને વધુમાં દાવો રદ કરવો જોઈતો હતો?

(એચ) શું વિદ્વાન નીચલી અપીલ અદાલતે સ્વતંત્ર રીતે નિર્ણાયક મુદ્દાઓની યોગ્ય ઘડતર ન કરીને કાયદાની ગંભીર ભૂલ કરી છે અને તે દ્વારા સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ ના ઓર્ડર ૪૧ રૂલ ૩૧ ની જોગવાઈઓનો ભંગ કર્યો છે?"

૩. અપીલકર્તાઓ-મૂળ પ્રતિવાદીઓ તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી જય ઠક્કરે રજૂઆત કરી હતી કે નીચલી અપીલ અદાલતે વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ મંજૂર કરીને અને મુદતના ગ્રાઉન્ડ પર દાવો રદ કરતા ટ્રાયલ કોર્ટના હુકમને રદ અને સેટ અસાઈડ કરીને કાયદાની ગંભીર ભૂલ કરી છે. શ્રી ઠક્કર રજૂઆત કરશે કે સિવિલ દાવામાં બે વેચાણ દસ્તાવેજોને પડકારનો

વિષય બનાવવામાં આવ્યા છે. તારીખ ૨૫ જાન્યુઆરી, ૧૯૬૮ નો પહેલો વેચાણ દસ્તાવેજ નં. ૨૭૫ અને તારીખ ૧૪ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૬ નો બીજો વેચાણ દસ્તાવેજ નં. ૧૬૦૨. શ્રી ઠક્કરના જણાવ્યા મુજબ, તેને ધ્યાનમાં રાખીને, દાવો સંપૂર્ણપણે મુદતબાર કહી શકાય અને, આવી પરિસ્થિતિમાં, ટ્રાયલ કોર્ટ સીપીસીના ઓર્ડર ૭ રૂલ ૧૧(ડી) ની જોગવાઈઓ હેઠળ દાવો યોગ્ય રીતે રદ કર્યો હતો. ઉપરોક્ત સંદર્ભિત આવી પરિસ્થિતિમાં, શ્રી ઠક્કર પ્રાર્થના કરે છે કે આ બીજી અપીલમાં ગુણવત્તા હોવાથી, તેને મંજૂર કરવામાં આવે અને નીચલી અપીલ અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ ચુકાદો અને હુકમ રદ કરવામાં આવે અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ ચુકાદો અને હુકમનામું કાયમ રાખવામાં આવે.

૪. આ બીજી અપીલમાં ન્યાયનિર્ણયનો વિષય મુદતના ગ્રાઉન્ડ પર સીપીસીના ઓર્ડર ૭ રૂલ ૧૧(ડી) ની જોગવાઈઓ હેઠળ દાવો રદ કરવા સંબંધિત હોવાથી, દાવામાં કરવામાં આવેલા કથનોને તપાસવા જરૂરી છે. રેગ્યુલર સિવિલ સૂટ નં. ૧૦૨/૨૦૧૦ નો દાવો નીચે મુજબ ગણાવેલ છે;

"અહીંના વાદીના કેસની હકીકત નીચે મુજબ છે;

૧) મોજે ગામ પીપળાવ, તાલુકો સોજિત્રા, જિલ્લો આણંદની સીમમાં આવેલી જૂના સર્વે નં. ૨૫૬/૪, નવા બ્લોક/સર્વે નં. ૬૫૫ વાળી હેક્ટર

૧-૧૬-૩૫ આરે માપની અહીંના વાદીની વારસાગત જમીન આવેલી છે અને તે અહીંના વાદીની માલિકી, વપરાશ અને કબજાની છે. સદર જમીનની ચતુર્સીમાની વિગત નીચે મુજબ છે.

પૂર્વ: ભિપિનભાઈ પરસોત્તમભાઈ પટેલ અને ઉમેદભાઈ શંકરભાઈ પટેલની જમીન આવેલી છે.

પશ્ચિમ: મગનભાઈ શંકરભાઈ પટેલ, રમેશભાઈ સોમાભાઈ પટેલ અને નવીનભાઈ મહીજીભાઈ તથા સુરેશભાઈ ગોરધનભાઈની જમીન આવેલી છે.

ઉત્તર: ડાહ્યાભાઈ લલ્લુભાઈની જમીન આવેલી છે

દક્ષિણ: વિવાદિત જમીનની સીમ છોડીને, પાલેજ ગામની સીમ અને ગરનાળાનો ઢાળ આવેલો છે.

આમ, ઉપર જણાવેલ ચતુર્સીમાવાળી ઉપર મુજબની જમીન આવેલી છે.

૨) ઉપરના પેરા નં. ૧ માં જણાવેલ સર્વે નં. ૨૫૬/૪ વાળી જમીન અહીંના વાદીના સ્વર્ગસ્થ પૂર્વજ એટલે કે પટેલ લલ્લુભાઈ કીલાભાઈએ મૂળ જમીન માલિકો એટલે કે નાથાભાઈ બાજીભાઈ અને અન્ય પાસેથી તારીખ ૨૯/૦૪/૧૯૪૬ ના રજિસ્ટર્ડ વેચાણ દસ્તાવેજ નં. ૯૭૮ થી અન્ય જમીનો સાથે ખરીદી હતી અને ત્યારથી સદર જમીન મારા સ્વર્ગસ્થ પૂર્વજની માલિકી, વપરાશ અને કબજામાં હતી અને તેના આધારે ફેરફાર નોંધ નં. ૨૩૨૪ કાયદેસર રીતે રેકૉર્ડ પર કરવામાં આવી હતી, સદર નોંધ નં. ૨૩૨૪ તારીખ ૨૬/૦૮/૧૯૪૬ ના રોજ પ્રમાણિત કરવામાં આવી હતી અને ત્યારથી સદર જમીન વાદીના સીધા કબજા અને વપરાશમાં છે અને મારા સ્વર્ગસ્થ પૂર્વજ લલ્લુભાઈ કીલાભાઈના અવસાન પર સદર જમીન વર્તમાન વાદીના દાદા એટલે કે મણિભાઈ લલ્લુભાઈ પટેલ અને

નરસિંહભાઈ લલ્લુભાઈ પટેલના વારસા હકથી કબજામાં આવી હતી અને તેને લગતી નોંધ પણ ગામ નમૂના નં. ૭/૧૨ માં કરવામાં આવી હતી અને સદર જમીનના કબજેદાર તરીકે તેમના નામો કાયદેસર રીતે દર્શાવવામાં આવ્યા હતા, તેવી જ રીતે સદર જમીન વાદી અને તેમના પૂર્વજોના વારસાગત વપરાશ, કબજા અને માલિકી હેઠળ હતી અને સદર જમીનનો સીધો કબજો વાદી પાસે છે અને વાદી સદર જમીનમાં ખેતી કરી રહ્યો છે અને તેની આવક મેળવી રહ્યો છે.

૩) ઉપરના પેરા નં. ૧ માં જણાવેલ જમીન અંગે સ્વર્ગસ્થ સોમાભાઈ પ્રભુદાસ પટેલ કે તેમના પત્ની મણીબેન સોમાભાઈ પટેલનો કોઈ પણ પ્રકારનો હક, અધિકાર કે સત્તા નથી, તદુપરાંત, તેઓ સદર જમીનના કબજેદાર નથી અને તેમ છતાં સોમાભાઈ પ્રભુદાસ પટેલના વિધવા પત્નીના પાવર ઓફ એટર્ની હોલ્ડર શંકરભાઈ તળસીભાઈના પત્ની સુરજબેને મગનભાઈ લલ્લુભાઈ ગ્રામ્સ હાથીભાઈ અને મણિભાઈ કાશીભાઈ પટેલ સાથે મિલીભગત કરીને કોઈ પણ હક, સત્તા કે પાત્રતા વિના તારીખ ૨૫/૦૧/૧૯૬૮ ના રોજ કપટપૂર્વક દસ્તાવેજ નં. ૨૭૫ કરી આપ્યો હતો, તે વેચાણ દસ્તાવેજ દ્વારા મગનભાઈ લલ્લુભાઈ ગ્રામ્સ હાથીભાઈ પટેલ અને પટેલ મણિભાઈ કાશીભાઈને કોઈ પણ પ્રકારનો કાયદેસરની માલિકીનો હક મળતો નથી તે હું આથી નામદાર અદાલત સમક્ષ જાહેર કરું છું.

૪૦ ત્યારબાદ, ઉપરના પેરા નં. ૧ માં જણાવેલ જમીન અંગે સ્વર્ગસ્થ મણિભાઈ કાશીભાઈ પટેલે પ્રતિવાદીઓ સાથે મિલીભગત કરીને તેમ કરી આપવાનો કોઈ હક કે સત્તા વિના કોઈ પણ અવેજ વિના તેમની અનુકૂળતા મુજબ ઉપયોગી એવો ફારગતી દસ્તાવેજ નં. ૧૬૦૨ તારીખ ૧૪/૧૦/૧૯૮૬ નો કરી આપ્યો હતો અને તેના આધારે સદર જમીનના

ગામ નમૂના નં. ૭/૧૨ માં ખોટો ફેરફાર કરાવ્યો હતો અને કોઈ પણ હક, અધિકાર કે સત્તા વિના પોતાના નામો તેમાં દર્શાવ્યા હતા, તેનાથી પ્રતિવાદીઓને કોઈ પણ પ્રકારનો હક કે સત્તા મળતી નથી અને મને જાણવા મળ્યું કે જમીન રેકૉર્ડના આધારે પ્રતિવાદીઓએ પોતાના ખોટા હકના આધારે ગેરકાયદેસર રીતે રેકૉર્ડમાં પોતાના નામો દર્શાવ્યા છે, મેં તારીખ ૦૫/૦૫/૨૦૦૮ ના રોજ ડેપ્યુટી કલેક્ટર સાહેબ, પેટલાદની કોર્ટમાં અરજી આપી હતી અને તે અરજીના આધારે, ડેપ્યુટી કલેક્ટર સાહેબ, પેટલાદે રેકૉર્ડ મુજબ અમલ કરવા માટે તેમના હુકમ નં. જમીન/૫૧/૫૫૮૭ તારીખ ૨૭/૦૫/૨૦૦૮ થી પ્રકરણ મામલતદાર, સોજિત્રા તરફ મોકલ્યું હતું અને મામલતદાર, સોજિત્રાએ તપાસ કર્યા પછી ફેરફાર નોંધ નં. ૨૪૬૦ તારીખ ૧૪/૦૭/૨૦૦૮ થી રેકૉર્ડમાં ખોટી રીતે દર્શાવેલા પ્રતિવાદીઓના નામો રદ કરતો હુકમ પસાર કર્યો હતો અને સદર નોંધ નં. ૨૪૬૦ તારીખ ૨૭/૦૮/૨૦૦૮ ના રોજ પ્રમાણિત થઈ હતી, આ હુકમ સામે પ્રતિવાદીઓએ ડેપ્યુટી કલેક્ટર, પેટલાદની કોર્ટમાં આર.ટી.એસ. અપીલ નં. ૧૬૩/૨૦૧૦ દાખલ કરી હતી, સદર અપીલ હજુ પણ પેન્ડિંગ છે અને તેમ છતાં પ્રતિવાદીઓ આ કામના વાદી પાસેથી પ્રશ્નવાળી જમીનનો કબજો છીનવી લેવાનો દ્વેષપૂર્ણ ઇશદો ધરાવે છે અને આવા દ્વેષપૂર્ણ ઇશદાથી પ્રતિવાદીઓએ કેટલાક ભાડૂતી માણસોને બોલાવીને ગેરકાયદેસર રીતે વાહનો સાથે અમારી ખેતીની જમીનમાં પ્રવેશ કર્યો હતો અને આ કામના વાદી સાથે ઝઘડો કર્યો હતો અને વાદીને નુકસાન પહોંચાડ્યું હતું અને તે દ્વારા તારીખ ૨૨/૦૮/૨૦૧૦ ના રોજ ગંભીર ગુનાઓ કર્યા છે, તેથી આ કામના વાદીને સોજિત્રા પોલીસ સ્ટેશનમાં પ્રથમ સી.આર. નં. ૪૯/૨૦૧૦ થી પ્રતિવાદીઓ, તેમના માણસો, નોકરો અને સાથીદારો સામે ફરિયાદ નોંધાવવાની ફરજ પડી હતી અને તે કેસમાં તેઓ જામીન પર મુક્ત થયા છે અને આ રીતે, ઉપરોક્ત જમીનો ગેરકાયદેસર રીતે પચાવી પાડવા,

મેળવવા અને છીનવી લેવા માટે પ્રતિવાદીઓએ ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓ અને ગુનો કર્યો છે, પ્રતિવાદીઓને તેમ કરવાનો કોઈ પણ પ્રકારનો હક કે સત્તા નથી અને જો પ્રતિવાદીઓ તેમના કૃત્ય અને ઇરાદાઓમાં સફળ થશે તો વાદીને મોટું નુકસાન અને ક્ષતિ સહન કરવી પડશે જે નાણાકીય રીતે સરભર થઈ શકે તેમ નથી, તેથી ઉપરના પેરા નં. ૧ માં જણાવેલ જમીન અંગે સોમાભાઈ પ્રભુદાસ પટેલના વિધવા પત્નીના પાવર ઓફ એટર્ની હોલ્ડર શંકરભાઈ તળસીભાઈના પત્ની સુરજબેને રૂ. ૫૦૦૦/- (રૂપિયા પાંચ હજાર પુરા) ની રકમ માટે કરેલ તારીખ ૨૫/૦૧/૧૯૬૮ નો વેચાણ દસ્તાવેજ નં. ૨૭૫ અને રૂ. ૧૦,૦૦૦/- (રૂપિયા દસ હજાર પુરા) ની રકમ માટે કરેલ તારીખ ૧૪/૧૦/૧૯૯૬ નો ફારગતી દસ્તાવેજ નં. ૧૬૦૨ કોઈ પણ સત્તા કે હુકૂમત વિના અને અવેજ વિના અને કોઈ પણ કાયદેસરની માલિકીના હક કે સત્તા વિના કરવામાં આવ્યો હતો અને તે ગેરકાયદેસર હોવાથી રદબાદલ અને શૂન્ય છે અને તેથી, તેના મનાઈહુકમ માટે અને તેને રદ થયેલ જાહેર કરવા માટે અને ઉપરોક્ત દસ્તાવેજોના આધારે પ્રતિવાદીઓને ઉપરના પેરા નં. ૧ માં જણાવેલ જમીન સંબંધે કોઈ પણ પ્રકારનો હક મળતો નથી તેવું સોલ્વ કરવા માટે અમારી સમક્ષ વર્તમાન દાવો દાખલ કરવાની જરૂરિયાત ઊભી થઈ છે, તદુપરાંત, પ્રતિવાદીઓ, તેમના માણસો, એજન્ટો, નોકરો અને તમામ સંબંધિતોને સદર જમીનમાં પ્રવેશતા રોકવા માટે અથવા વાદીને ખેતીકામ કરવાથી અથવા તેમાંથી પાક લેવાથી કોઈ પણ પ્રકારનો રોક કે અડચણ ઊભી કરતા રોકવા માટે અહીંના વાદીની તરફેણમાં અને પ્રતિવાદીઓ સામે સ્ટે ઓર્ડર મેળવવાની જરૂરિયાત છે

દાવાનું કારણ: પ્રશ્નવાળી જમીન અંગે તારીખ ૨૫/૦૧/૧૯૬૮ ના રોજ કરવામાં આવેલ વેચાણ દસ્તાવેજ નં. ૨૭૫ અને તારીખ ૧૪/૧૦/૧૯૯૬ ના રોજ કરવામાં આવેલ ફારગતી દસ્તાવેજ નં.

૧૬૦૨ ના અમલની તારીખથી, જે કોઈ પણ કાયદેસરના હક કે પાત્રતા વિના કરવામાં આવ્યા હતા, તદુપરાંત પ્રતિવાદીઓ અને તેમના સાથીદારોએ તારીખ ૨૨/૦૮/૨૦૧૦ ના રોજ ગેરકાયદેસર રીતે ખેતીની જમીનમાં પ્રવેશ કર્યો હતો અને ધમકીઓ આપીને ગુકસાન પહોંચાડ્યું હતું તે દિવસોથી તમારા નામદાર કોટની સ્થાનિક હુકૂમતમાં પીપળાવ ગામની વચ્ચે કારણ ઊભું થયું છે.

હકોની સ્થાપના, મનાઈહુકમ અને પ્રાથમિક રાહત માટે અને રૂ. ૫૦૦૦/- ની અવેજ કિંમતનો તારીખ ૨૫/૦૧/૧૯૬૮ નો વેચાણ દસ્તાવેજ રદ કરાવવા માટે અને રૂ. ૧૦,૦૦૦/- ની અવેજ કિંમતનો તારીખ ૧૪/૧૦/૧૯૯૬ નો ફારગતી દસ્તાવેજ રદ કરાવવા માટે, તેથી કુલ રૂ. ૧૫,૦૦૦/- ની રકમના બંને દસ્તાવેજો રદ કરવા માટે કોર્ટ ફી એક્ટ મુજબ રૂ. ૧૨૫૦/- નો કોર્ટ ફી સ્ટેમ્પ લગાવવામાં આવ્યો છે અને મનાઈહુકમ અને જાહેરનામા અને રાહત તેમજ સ્ટે ઓર્ડર માટે દાવાનો ખર્ચ રૂ. ૧૦૦૦/- આંકવામાં આવ્યો છે અને તે મુજબ રૂ. ૧૦૦૦/- નો કોર્ટ ફી સ્ટેમ્પ લગાવવામાં આવ્યો છે અને આ રીતે કુલ દાવો રૂ. ૧૬,૦૦૦/- આંકીને કુલ રૂ. ૧૩૫૦/- નો કોર્ટ ફી સ્ટેમ્પ લગાવવામાં આવ્યો છે અને તે મુજબ દાવો મૂકવામાં આવ્યો છે.

૭) દાવાના મૂલ્યાંકન માટે દાવાની કિંમત રૂ. ૧૬,૦૦૦/- છે.

૮) વકીલની ફી નિર્ધારિત ફી કરતાં ઓછી ગણવામાં આવતી નથી.

૯) પક્ષોનું સરનામું સાચું, યોગ્ય અને સાચું છે, જેનો ઉલ્લેખ ફરિયાદ અરજીના શીર્ષકમાં કરવામાં આવ્યો છે.

૧૦) ઉપરોક્ત દાવામાં જરૂર પડે તો ઉમેરવાનો, સુધારો કરવાનો, ફેરફાર કરવાનો, રદ કરવાનો, કાઢી નાખવાનો અધિકાર આથી અનામત રાખવામા આવ્યો છે.

૧૧) તેથી, જે રાહત માટે પ્રાર્થના કરવામાં આવી છે તે નીચે મુજબ છે;

૧) ઉપરોક્ત હકીકતોને ધ્યાનમાં લેતા, નમ્રતાપૂર્વક જાહેર કરવામાં આવે છે કે મૃતક મણિભાઈ કાશીભાઈ પટેલ એટલે કે પ્રતિવાદી દ્વારા રૂ. ૫,૦૦૦/- ના વેચાણ બદલ કરવામાં આવેલ વેચાણ દસ્તાવેજ નં. ૨૭૫ તારીખ ૨૫.૦૧.૧૯૬૮ અને વિસર્જન દસ્તાવેજ નં. ૧૬૦૨ તારીખ ૧૪.૧૦.૧૯૯૬ બંને ગેરકાયદેસર, વાદીના કાનૂની માલિકી હકોની વિરુદ્ધ અને કોઈપણ સત્તા વિના, રદબાતલ અને રદબાતલ છે અને તેના આધારે પણ ઠરાવ કરવામાં આવે છે કે ઉપરોક્ત આધારે પ્રતિવાદીઓને કોઈપણ પ્રકારનો અધિકાર મળતો નથી અને ઉપરોક્ત બંને દસ્તાવેજ રદબાતલ કરવાનો નમ્ર વિનંતી છે.

૨) અહીં ઉપરના ફકરા નંબર ૧ માં જણાવ્યા મુજબ પ્રતિવાદીઓ, તેમના માણસો, એજન્ટો, નોકરો અને તમામ ચિંતાઓને ઉપરોક્ત જમીનમાં પ્રવેશવા પર પ્રતિબંધ મૂકવા અને વાદીને કૃષિ કાર્ય હાથ ધરવા અથવા પાક લેવા માટે કોઈપણ પ્રકારના પ્રતિબંધો અથવા અવરોધ લાવવા માટે અહીં ઉપરના અને પ્રતિવાદીઓ સામે મારી તરફેણમાં કોઈ આદેશ આપવો.

૩) વાદીએ જે ખર્ચ કરવો પડ્યો હતો તે ચૂકવવા માટે પ્રતિવાદીઓને નિર્દેશ આપવો.

૪) પુરાવાઓમાંથી એટલે કે સુનાવણીના અંતે દરેક અન્યને એવી વધુ રાહત આપવા માટે કે જેને માનનીય અદાલત યોગ્ય અને યોગ્ય માને.

૧૨) અહીં સંલગ્ન યાદી મુજબના દસ્તાવેજો સંલગ્ન છે.

૧૩) મૂળ વેચાણ ખત અને અલગ પાડવાનું ખત પ્રતિવાદીઓના કબજામાં છે, તેથી નમ્રતાથી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદીઓને દાવાની પ્રથમ સુનાવણી સમયે તે જ રજૂ કરવા માટે સમન્સ જારી કરવામાં આવે.”

૫. હવે હું ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા તેના આદેશમાં નોંધાયેલા તારણોની તપાસ કરું છું, જેમાં દાવાને નકારી કાઢવામાં આવ્યો છે.તારણો અહીં નીચે સૂચિબદ્ધ છે;

“(૯) ઉપરોક્ત ચર્ચા મુજબ, વાદી દ્વારા જણાવેલા દાવાના કારણને ધ્યાનમાં લીધા પછી, તે સ્પષ્ટ થાય છે કે વાદી આ દસ્તાવેજના અમલ વિશે શરૂઆતથી જ જાણતો હતો.એ પણ હકીકત છે કે માત્ર દીવાની અદાલતને નોંધાયેલ વેચાણ ખતને રદ કરવાનો અધિકાર છે, મહેસૂલ અદાલતને નહીં.તેથી, મહેસૂલ અદાલતમાં કાર્યવાહીના સમયગાળાનો લાભ વાદીને ઉપરોક્ત વેચાણ ખતને રદ કરવામાં આપી શકાતો નથી.વધુમાં, મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૯ મુજબ, એકવાર સમય મર્યાદા શરૂ થઈ જાય પછી, તેને તેના આનુષંગિક સંજોગો દ્વારા રોકી શકાતી નથી.દાવાની પ્રકૃતિ અને વાદીની પ્રાર્થનાને જોતાં, તે સતત પ્રકૃતિનું દુષ્કૃત્ય નથી.તેથી, વાદીને મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૨૨નો લાભ મળી શકતો નથી. કલમ-૨૨નો લાભ માત્ર સતત પ્રકૃતિના

દુષ્કૃત્યો માટે જ ઉપલબ્ધ છે.પ્રથમ દષ્ટિએ, વાદીનો દાવો તેના ગુણદોષોને ધ્યાનમાં લેતા પહેલા સમયની મર્યાદાની જોગવાઈ દ્વારા પ્રતિબંધિત છે.આ તબક્કે તે સ્પષ્ટ થાય છે કે વાદીનો દાવો પ્રથમ દષ્ટિએ મર્યાદા દ્વારા પ્રતિબંધિત છે.જ્યારે તે સ્પષ્ટ થઈ જાય કે દાવો મર્યાદાના સમયગાળાની અંદર દાખલ કરવામાં આવ્યો નથી, ત્યારે અદાલત દ્વારા આપેલ સંજોગોમાં સી. પી. સી., આદેશ ૭ નિયમ ૧૧ (ડી) ની જોગવાઈ હેઠળ દાવો નકારી શકાય છે.

(૧૦) આમ, પ્રથમ દષ્ટિએ વાદીનો દાવો સમય મર્યાદાની બહાર હોવાનું જણાય છે અને દાવાના ગુણદોષ પરની કાનૂની કાર્યવાહી અર્થહીન હોવાનું જણાય છે.વધુમાં, વાદીએ જણાવ્યું છે કે દાવાનું કારણ ત્યારે ઊભું થયું જ્યારે પ્રતિવાદીઓએ ૨૨-૦૮-૨૦૧૦ પર અતિક્રમણ કર્યું અને ધમકી આપી.આ નિવેદન ભ્રામક છે અને ચતુરાઈથી તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે જેથી કોર્ટમાં દાવો દાખલ કરી શકાય અને કાનૂની કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાય.પરંતુ, ઉપરોક્ત સમગ્ર ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતા, આ તબક્કે એવું લાગે છે કે વાદી પાસે દાવો દાખલ કરવાનું કોઈ કારણ નથી.માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ૧૯૭૭ (૪) એસ. સી. સી. ૪૬૭ માં નોંધાયેલા ચુકાદામાં સ્થાપિત કર્યું છે કે જ્યારે ભ્રામક દાવાનું કારણ ચતુરાઈથી મુસદ્દો તૈયાર કરીને આપવામાં આવે છે, ત્યારે આપેલ સંજોગોમાં, દાવો પાછળનું વાસ્તવિક કારણ નક્કી કરવાની અદાલતની ફરજ છે.વધુમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે એ. આઈ. આર. ૨૦૧૨ એસ. સી. ૩૮૧૨ માં નોંધાયેલા ચુકાદામાં સ્થાપિત કર્યું છે કે જ્યારે તે ફરિયાદમાંથી અદાલતમાં હાજર થાય છે કે કાર્યવાહીનું વાસ્તવિક કારણ હાજર નથી, ત્યારે આવા દાવાને આદેશ ૭, નિયમ ૧૧ ની જોગવાઈ મુજબ નકારી શકાય છે.માનનીય ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતે ૨૦૧૩ (૧) જી. એલ. આર. ૫૧માં નોંધાયેલા ચુકાદામાં અવલોકન કર્યું છે કે, "એવું

લાગે છે કે વાદીઓએ ચતુરાઈથી મુસદ્દાનો મુસદ્દો તૈયાર કરીને દાવાને મર્યાદાના સમયગાળામાં લાવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે.” એ જ ચુકાદામાં, માનનીય ઉચ્ચ અદાલતે સ્થાપિત કર્યું છે કે જ્યારે દાવાનું કારણ જાણવા મળે છે અને ફરિયાદમાંથી એવું લાગે છે કે દાવો મર્યાદાના સમયગાળાની બહાર છે, ત્યારે આપેલ સંજોગોમાં, કોર્ટ આદેશ ૭, નિયમ ૧૧ (ડી) ની જોગવાઈ મુજબ દાવાને નકારી શકે છે.

(૧૧) આ સંબંધમાં, વાદીએ એ. આઈ. આર., ૨૦૦૮ (એસ. સી.), ૩૬૩માં નોંધાયેલા સી. નટરાજન વિરુદ્ધ અસિમ્માઈ અને અન્યોના કેસમાં ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે અને જણાવ્યું છે કે તેમનો દાવો કલમ ૫૮ની જોગવાઈઓ હેઠળ આવે છે. વાદીની ઉપરોક્ત દલીલ સંમત થઈ શકતી નથી કારણ કે સંબંધિત પક્ષે વાદી દ્વારા આધાર રાખેલા ઉપરોક્ત ચુકાદામાં ખતને રદ કરવા માટે કોઈ રાહત માંગી નથી. જો ઉપરોક્ત ચુકાદાનો કાળજીપૂર્વક અભ્યાસ કરવામાં આવે તો દાવાની મિલકતની ઓળખના સંદર્ભમાં એટલે કે તેમાંના પક્ષો વચ્ચે મિલકતની અનુસૂચિ અંગે વિવાદ હતો અને માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઉપરોક્ત ચુકાદામાં જણાવ્યું છે કે વાદીએ ૨૦૦૧માં દાવો દાખલ કર્યો હતો કારણ કે તેને ૧૯૯૮માં તે વિશે જાણ થઈ હતી, દાવો મર્યાદા અધિનિયમની જોગવાઈઓ દ્વારા પ્રતિબંધિત નથી. વાદીએ ઉપરોક્ત કેસમાં કબજો પાછો મેળવવા માટે રાહત માંગી હતી, જ્યારે બીજી તરફના કેસમાં, વાદીએ નોંધાયેલ વેચાણ ખતને રદ કરવા માટે રાહત માંગી છે, અને તેણે કબજો પાછો મેળવવા માટે કોઈ રાહત માંગી નથી. જો કે, તેમણે કાર્યવાહીના કારણ માટે સ્પષ્ટપણે ઉલ્લેખ કર્યો છે કે જ્યારે દસ્તાવેજ ચલાવવામાં આવ્યો ત્યારે ૨૫/૦૧/૬૮ થી કાર્યવાહીનું કારણ ઊભું થયું છે. તેથી, વાદીનો દાવો આર્ટિકલ નંબર ૫૮ ની જોગવાઈઓને આકર્ષે છે, આર્ટિકલ નંબર ૫૮ ની જોગવાઈઓને નહીં. ચુકાદા અને

કાયદાના મુદ્દાની હકીકતો હાથ પરના કેસની હકીકતો અને કાયદાના સંજોગોથી અલગ હોવાથી, ઉપરોક્ત ચુકાદો આ તબક્કે વાદીને મદદરૂપ થઈ શકતો નથી.તેવી જ રીતે, વાદીએ એ.આઈ.આર., ૧૯૬૮ (એસ.સી.) માં નોંધાયેલા અન્ય ચુકાદા પર પણ આધાર રાખ્યો છે.૯૫૬. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં માંગવામાં આવેલી હકીકતો અને રાહત કેસની હકીકતો અને દાવામાં માંગવામાં આવેલી રાહતથી અલગ છે.વાદીએ ઉપરોક્ત ચુકાદામાં દાવામાં કબજો પાછો મેળવવા માટે રાહત માંગી છે, જ્યારે બીજી તરફના કેસમાં, વાદીએ તેની પાસે કબજો હોવાનું કહીને નોંધાયેલ વેચાણ ખતને રદબાતલ જાહેર કરવા માટે રાહત માંગી છે.આમ, ઉપરોક્ત ચુકાદો પણ આ તબક્કે વાદીને મદદ કરી શકતો નથી.વાદીએ ૧૯૮૩માં નોંધાયેલા ગુજરાત લો હેરાલ્ડના પાન નંબર ૨૨૫ના ચુકાદા પર પણ આધાર રાખ્યો છે.આ ચુકાદો એ બાબત સાથે સંબંધિત છે કે પ્રારંભિક મુદ્દો ઘડવો જોઈએ કે નહીં.હાથ પરના કેસમાં, આ અરજી આદેશ VII, નિયમ ૧૧ હેઠળ રજૂ કરવામાં આવી છે.તેથી, આ ચુકાદો પણ આ તબક્કે વાદીને મદદ કરતો નથી.

(૧૨) આમ, જો ઉપરોક્ત સમગ્ર ચર્ચાનો અભ્યાસ કરવામાં આવે, તો મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૫૯ની જોગવાઈઓ વાદીના દાવાને લાગુ પડે છે.વાદીએ ઉપરોક્ત ખતને રદબાતલ જાહેર કરવા માટે નોંધાયેલ વેચાણ ખતને અમલમાં મૂક્યાના લગભગ ૪૨ વર્ષ પછી આ દાવો દાખલ કર્યો છે.તેથી, પ્રથમ દૃષ્ટિએ, વાદીનો દાવો મર્યાદા અધિનિયમની જોગવાઈઓ દ્વારા પ્રતિબંધિત છે અને વાદી માટે આ તબક્કે આ દાવો દાખલ કરવા માટે કાર્યવાહીનું કોઈ કારણ ઊભું થયું નથી.તેથી, સિવિલ પ્રોસિજર કોડના આદેશ VII, નિયમ ૧૧ (એ) અને (ડી) અનુસાર વાદીનો દાવો નકારી કાઢવાને પાત્ર હોવાથી, હું ન્યાયના હિતમાં નીચેનો અંતિમ આદેશ પસાર કરું છું.

-::આદેશ::-

પ્રતિવાદીની આ અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવે છે અને વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો સિવિલ પ્રોસિજર કોડના આદેશ VII, નિયમ ૧૧ (એ) અને (ડી) અનુસાર નકારી કાઢવામાં આવે છે.

ખર્ચ માટે કોઈ ઓર્ડર નથી.”

૬. વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને મંજૂરી આપતી વખતે નીચલી અપીલ અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા તારણો નીચે મુજબ છે;

“૨. મર્યાદાનો મુદ્દો કાયદો અને તથ્યોનો મિશ્ર મુદ્દો છે પરંતુ તે જ સમયે, જો તેના ચહેરા પર અને વાદીમાં કરવામાં આવેલા દાવાને ધ્યાનમાં લેતા પછી, એવું જોવા મળે છે કે દાવો સ્પષ્ટપણે મર્યાદાના કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત છે, તો વાદીને નકારી શકાય છે.

૧૩) ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિના પ્રકાશમાં, જો આપણે વાદીની ફરિયાદને જાળવી રાખીએ, તો તેણે બે વેચાણ-દસ્તાવેજને પડકાર્યો અને પરિણામી રાહત માટે પણ પ્રાર્થના કરી.

વેચાણ ખત નંબર ૨૭૫ તારીખ ૨૫/૦૧/૧૯૬૮

વેચાણ દસ્તાવેજ નંબર ૨૭૫ તારીખ ૧૪/૧૦/૧૯૯૬.

૧૪) મર્યાદાના કાયદાની કલમ ૫૯ અનુસાર, વાદીએ વેચાણ-દસ્તાવેજની તારીખથી અથવા જાણની તારીખથી દાવો દાખલ કરવો જરૂરી છે.હવે, જો આપણે દાવાને ધ્યાનમાં લઈએ, તો ફક્ત ૪ માં વાદીઓએ જણાવ્યું હતું કે જ્યારે પ્રતિવાદીઓએ મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં તેમના નામમાં ફેરફાર કર્યા છે ત્યારે તેમને વેચાણ ખત વિશે જાણ થઈ હતી અને તેમણે ૦૫/૦૫/૨૦૦૯ પર નાયબ કલેક્ટર સમક્ષ અરજી દાખલ કરી હતી.તેથી, વાદીના કહેવા મુજબ, તેમને ૨૦૦૯ માં બંને વેચાણ ખત વિશે જાણ થઈ.તેણે આ દાવો ૦૭/૦૯/૨૦૧૦ પર દાખલ કર્યો હતો, તેથી વાદીના કહેવા મુજબ જાણની તારીખથી ૩ વર્ષની અંદર તેણે આ દાવો દાખલ કર્યો છે.દાવામાં વાદીનો દાવો સાચો છે કે નહીં?અગ્રણી પુરાવા પછી નિર્ણય લઈ શકાય છે.

૧૫) એક્ઝિબિટ ૧૫ નીચે આપેલા આદેશના ફક્ત ૬માં, ટ્રાયલ કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે તે નિર્વિવાદ છે કે ૧૯૬૮ના વેચાણ ખતનો વ્યવહાર વાદીના વડીલો અને પ્રતિવાદીઓ વચ્ચે કરવામાં આવ્યો હતો.જો આપણે ઉપરોક્ત વેચાણ દસ્તાવેજની નકલ પર ધ્યાન આપીએ તો હસ્તાંતરણકર્તા સૂરજબેન અને શંકરભાઈ તારસીભાઈ છે, જે સોમાભાઈ પ્રભુદાસ સાથે મણિબેનના પાવર ઓફ એટર્ની ધારક છે.હવે, ટ્રાયલ કોર્ટના રેકૉર્ડ પરથી એવું જાણવા મળ્યું નથી કે મણિબેન, સોમાભાઈ પ્રભુદાસ, વાદીથી મોટા છે.કોઈ પણ પક્ષ દ્વારા કોઈ વંશાવલિ દર્શાવવામાં આવી નથી.એટલું જ નહીં તે વાદીએ ફરિયાદમાં આરોપ લગાવ્યો છે કે તેણીને કહેવાતા વેચાણ ખતને અમલમાં મૂકવાનો કોઈ અધિકાર નથી, તેથી ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલ નિરીક્ષણ, દલીલો અથવા કોઈપણ દસ્તાવેજ દ્વારા સમર્થિત નથી.

૧૬) ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ, વાદીના કહેવા મુજબ, તેણે વિવાદિત વેચાણ કાર્યોની જાણની તારીખથી આ દાવો દાખલ કર્યો છે.તે સાચું છે કે નહીં?પુરાવા રજૂ કર્યા પછી નિર્ણય લેવો જરૂરી છે.તેથી, આ કેસમાં મર્યાદાનો મુદ્દો હકીકતો અને કાયદાનો મિશ્રિત મુદ્દો બની ગયો છે અને તેનો નિર્ણય માત્ર પુરાવાની આગેવાની કર્યા પછી જ થઈ શકે છે, તેથી, ટ્રાયલ કોર્ટે ખોટા તારણો આપ્યા છે કે વાદીમાં કરવામાં આવેલા દાવાઓને ધ્યાનમાં લેતા એવું જાણવા મળ્યું છે કે દાવો સ્પષ્ટ રીતે મર્યાદાના કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત છે અને પછીથી દાવાને નકારી કાઢવાનો આદેશ પણ ખોટો છે અને કાયદાના સ્થાયી સિદ્ધાંતની વિરુદ્ધ છે, તેથી, ટ્રાયલ કોર્ટના આદેશમાં દખલ કરવી જરૂરી છે, તેથી હું સકારાત્મક જવાબ આપું છું અને નીચેના આદેશ પસાર કરું છું:

આદેશ

૧. વાદી/અપીલકર્તા દ્વારા પસંદ કરાયેલી હાલની નિયમિત અપીલને આથી મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

૨. ફરિયાદને નકારી કાઢવા માટે ૨૯/૦૪/૨૦૧૩ પર નિયમિત સિવિલ સ્યુટ નંબર ૧૦૨/૨૦૧૦ માં લર્નડ પ્રિન્સિપલ સિવિલ જજ, પેટલાડ, જિલ્લા આનંદ દ્વારા પસાર કરાયેલ એક્ઝિઝિટ ૧૫ નીચેનો વિવાદિત આદેશ આથી રદ કરવામાં આવે છે અને રદ કરવામાં આવે છે.

૩. ટ્રાયલ કોર્ટને આર. એસ. સી. નંબર <આઈ. ડી. ૧> પુનઃસ્થાપિત કરવા અને કાયદા અનુસાર નિકાલ કરવા નિર્દેશ આપવામાં આવે છે અને પક્ષકારોના પુરાવાની આગેવાની કર્યા પછી મર્યાદાના મુદ્દા પર નિર્ણય લેવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

૪. ખર્ચ માટે કોઈ ઓર્ડર નથી.

૫. આર એન્ડ પી ને આ આદેશની પ્રમાણિત નકલ સાથે તરત જ ટ્રાયલ કોર્ટમાં પાછા મોકલવામાં આવે.”

વિશ્લેષણ

૭. આ અપીલમાં વિચારણા માટે જે ટૂંકો સામાન્ય પ્રશ્ન ઊભો થાય છે તે છે, શું આદેશ VII નિયમ ૧૧ સી. પી. સી. હેઠળની અરજીનો નિર્ણય વાદીના આરોપો પર થવો જોઈએ અને તપાસ કરનાર પ્રતિવાદી દ્વારા લેખિત નિવેદન દાખલ કરવું અપ્રસ્તુત અને બિનજરૂરી છે.

૮. આદેશ VII નિયમ ૧૧ સી. પી. સી. નીચે મુજબ વાંચે છે:

"૧૧.ફરિયાદનો અસ્વીકાર.-નીચેના કિસ્સાઓમાં ફરિયાદ નકારી કાઢવામાં આવશે:-

(એ) જ્યાં તે કાર્યવાહીનું કારણ જાહેર કરતું નથી;

(બી) જ્યાં દાવો કરવામાં આવેલી રાહતનું ઓછું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે છે, અને વાદી, અદાલત દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલા સમયની અંદર મૂલ્યાંકનમાં સુધારો કરવા માટે કોર્ટ દ્વારા જરૂરી હોવા પર, આમ કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે;

(સી) જ્યાં ફરિયાદ દ્વારા દાવો કરવામાં આવેલી રાહત યોગ્ય રીતે મૂલ્યવાન છે, તે કાગળ પર અપૂરતી સ્ટેમ્પ સાથે લખવામાં આવે છે, અને વાદી, કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલા સમયની અંદર જરૂરી સ્ટેમ્પ-પેપર પૂરું પાડવા માટે કોર્ટ દ્વારા જરૂરી હોવા પર, આમ કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે;

(ડી) જ્યાં દાવામાંના નિવેદનમાંથી દાવો કોઈપણ કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત હોવાનું જણાય છે;

(ઈ) જ્યાં તે ડુપ્લિકેટમાં ફાઈલ કરવામાં ન આવે;

(એફ) જ્યાં વાદી નિયમ ૯ ની જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે;

પરંતુ મૂલ્યાંકનમાં સુધારો કરવા અથવા જરૂરી સ્ટેમ્પ પેપરનો પુરવઠો પૂરો પાડવા માટે કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલો સમય ત્યાં સુધી લંબાવવામાં આવશે નહીં, જ્યાં સુધી કોર્ટને નોંધવાના કારણોસર સંતોષ ન થાય કે વાદીને કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલા સમયની અંદર મૂલ્યાંકનમાં સુધારો કરવા અથવા કેસ હોય તે પ્રમાણે જરૂરી સ્ટેમ્પ પેપરનો પુરવઠો પૂરો પાડવા માટે અપવાદરૂપ પ્રકૃતિના કોઈપણ કારણથી અટકાવવામાં આવ્યો હતો અને તે સમય લંબાવવાનો ઇનકાર વાદીને મોટો અન્યાય કરશે.

૯. આદેશ VII નિયમ ૧૧ સી. પી. સી. નું અવલોકન એ સ્પષ્ટ કરે છે કે સંબંધિત તથ્યો કે જે તેના હેઠળ અરજી નક્કી કરવા માટે તપાસવાની જરૂર છે તે વાદીના દાવાઓ છે. ટ્રાયલ કોર્ટ દાવાના કોઈપણ તબક્કે આદેશ VII નિયમ ૧૧ સી. પી. સી. હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકે છે—ફરિયાદ નોંધાવતા પહેલા અથવા સુનાવણીના સમાપન પહેલાં કોઈપણ સમયે પ્રતિવાદીને સમન્સ જારી

કર્ચા પછી.આદેશ VII સી. પી. સી. ના નિયમ ૧૧ની કલમ (એ) અને (ડી) હેઠળ અરજી નક્કી કરવાના હેતુઓ માટે વાદીમાં કરવામાં આવેલા દાવાઓ સ્પષ્ટ છે; લેખિત નિવેદનમાં પ્રતિવાદી દ્વારા લેવામાં આવેલી અરજીઓ તે તબક્કે સંપૂર્ણપણે અપ્રસ્તુત હશે.

૧૦. છોટાબેન અને અન્ય વિરુદ્ધ કિરીટભાઈ જલકુષ્ણભાઈ ઠક્કર અને અન્યો, ૨૦૧૮ એ. આઈ. આર. (એસ. સી.) ૨૪૪૭ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના તાજેતરના ચુકાદામાં કોર્ટે સી. પી. સી. ના આદેશ VII નિયમ ૧૧ (ડી.) ના સંદર્ભમાં ફરિયાદના અસ્વીકાર અંગેના કાયદાને વિગતવાર સમજાવ્યો છે. હું સંબંધિત અવલોકનો ટાંકી શકું છું;

“૧૧. દાવામાંના દાવાઓ અને ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ હાઈકોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા કારણો પર ધ્યાન આપ્યા પછી, અમને કોઈ શંકા નથી કે હાઈ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા દૃષ્ટિકોણને ઉલટાવવામાં સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે કે દાવાની હકીકતને મર્યાદા દ્વારા પ્રતિબંધિત કરવામાં આવી હતી, જે વર્તમાન કેસની હકીકતની પરિસ્થિતિમાં સુનાવણી યોગ્ય મુદ્દો હતો.અમે એવું એટલા માટે કહીએ છીએ કારણ કે અપીલકર્તાઓ (વાદીઓ) એ ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે ૨૦૧૩ સુધી તેમને તેમની પૂર્વજોની મિલકત સંબંધિત નોંધાયેલા વેચાણ કરારના અમલ વિશે કોઈ માહિતી નહોતી.વધુમાં, તેઓએ નોંધાયેલા વેચાણ ખત પરના અંગૂઠાના છાપને તેમની માલિકીના હોવાનું નકારી કાઢ્યું છે અને છેતરપિંડી અને પ્રતિરૂપણનો આરોપ લગાવ્યો છે.ફરિયાદ અને દાવો કરાયેલ રાહતમાંના

દાવાઓની સંપૂર્ણતાના સંદર્ભમાં, કલમ ૫૬, ૫૮, ૫૯, ૬૫ અથવા ૧૧૦ અથવા મર્યાદા અધિનિયમની અન્ય કોઈપણ કલમમાંથી કઈ કલમ વર્તમાન કેસની હકીકતો પર લાગુ થશે, તે યોગ્ય તબક્કે ધ્યાનમાં લેવું પડશે.

૧૨. આદેશ VII નિયમ ૧૧ (ડી) હેઠળ અરજીના સંદર્ભમાં મુદ્દાના જવાબ માટે જે સુસંગત છે તે છે દાવામાંના દાવાઓની તપાસ કરવી. ફરિયાદને સંપૂર્ણ રીતે વાંચવી જરૂરી છે. પ્રતિવાદીઓને ઉપલબ્ધ બચાવ અથવા લેખિત નિવેદનમાં તેમના દ્વારા લેવામાં આવેલી અરજી અથવા તેમના દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી કોઈપણ ૧૪ અરજી, આદેશ VII નિયમ ૧૧ (ડી) હેઠળ અરજીનો નિર્ણય લેવાનો આધાર ન હોઈ શકે. માત્ર દાવામાંના દાવાઓ જ સામાન્ય છે. તે સામાન્ય આધાર છે કે નોંધાયેલ વેચાણ ખત તારીખ ૧૮ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૬ છે. નોંધાયેલા વેચાણ કરારને પડકારવાની મર્યાદા સામાન્ય રીતે તે તારીખથી શરૂ થશે કે જેના પર વેચાણ કરાર નોંધવામાં આવ્યો હતો. જો કે, અપીલકર્તાઓ (વાદીઓ) નો ચોક્કસ કેસ એ છે કે ૨૦૧૩ સુધી તેમને તેમના ભાઈઓ-મૂળ પ્રતિવાદી નંબર ૧ અને ૨, જયકૃષ્ણભાઈ પ્રભુદાસ ઠક્કર અથવા પ્રતિવાદી નંબર ૩ થી ૬ ની તરફેણમાં આવા વેચાણ કરારના અમલ અંગે કોઈ માહિતી નહોતી. તેઓએ તે માહિતી ૨૬/૧૨/૨૦૧૨ પર પ્રાપ્ત કરી અને તરત જ નોંધાયેલા વેચાણ દસ્તાવેજની પ્રમાણિત નકલ મેળવવા માટે પગલાં લીધાં અને તેની પ્રાપ્તિ પર તેમને તેમના ભાઈઓ દ્વારા પૂર્વજોની સંપત્તિ અંગે તેમના પર કરવામાં આવેલી છેતરપિંડીનો અહેસાસ થયો અને દાવો દાખલ કર્યાના બે દિવસ પહેલાં, તેમના ભાઈઓનો સંપર્ક કર્યો હતો (મૂળ પ્રતિવાદી નંબર ૧ & ૨) તેમને તેમના કબજામાં દખલ કરવાનું બંધ કરવા અને મિલકતની વહેંચણી કરવા અને તેમના હિસ્સા માટે આ રીતે નિયુક્ત જમીનના અડધા (અડધો

ભાગ) ભાગનો વિશિષ્ટ કબજો આપવા હાકલ કરી હતી.જો કે, જ્યારે તેમને સમજાયું કે મૂળ પ્રતિવાદી નંબર ૧ અને ૨ તેમની વિનંતી પર કોઈ ધ્યાન નહીં આપે, ત્યારે તેમની પાસે કાયદાની અદાલતનો સંપર્ક કરવા સિવાય બીજો કોઈ વિકલ્પ નહોતો અને તેમાંથી બે દિવસની અંદર વિષયનો દાવો દાખલ કર્યો.અપીલકર્તાઓના જણાવ્યા અનુસાર, નોંધાયેલા વેચાણ દસ્તાવેજના અમલ વિશેની માહિતી પ્રાપ્ત કર્યા પછી સમયસર દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે.આ સંદર્ભમાં, ટ્રાયલ કોર્ટે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે તે સુનાવણીપાત્ર મુદ્દો છે અને પ્રતિવાદી નંબર ૧ (પ્રતિવાદી નંબર ૫) દ્વારા આદેશ VII નિયમ ૧૧ (ડી) હેઠળ ફરિયાદને નકારી કાઢવા માટે દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીને સ્વીકારવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.આ દ્રષ્ટિકોણ આપણી પ્રશંસા કરે છે.

૧૩. બીજી બાજુ, ઉચ્ચ અદાલતે આ બાબતને અટકળો અને અનુમાનોના આધારે ધ્યાનમાં લીધી છે અને ૧૯ ફરમાં ચાલી રહેલો બોલવાનો આદેશ પસાર કર્યો હોવા છતાં, દાવામાંના દાવાઓનું વિશ્લેષણ કરવાની પણ ચિંતા કરી નથી.તેણે એક ફરમાં આ મુદ્દાનો જવાબ આપવાનો પ્રયાસ કર્યો છે જે અત્યાર સુધી (ફર ૭ માં) પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યો છે.બીજી તરફ ટ્રાયલ કોર્ટનો અભિગમ સલીમ ભાઈ અને અન્યો વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્યો, ૨૦૦૩ (૧) એસ. સી. સી. ૫૫૭, માયર (એચ. કે.) લિમિટેડ અને અન્યો વિરુદ્ધ માલિકો અને પક્ષો, વેસલ એમ. વી. ફોર્ચ્યુન એક્સપ્રેસ અને અન્યો, ૨૦૦૬ ૩ એસ. સી. સી. ૧૦૦, અને ટી. અરિવંડમ વિરુદ્ધ ટીવી સત્યપાલ અને અન્ય, ૧૯૭૭ ૪ એસ. સી. સી. ૪૬૭ માં સ્પષ્ટ કરાયેલી સ્થાયી કાનૂની સ્થિતિ સાથે સુસંગત હતો.

૧૪. આ નિર્ણયો ચર્ચ ઓફ કાઈસ્ટ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ એન્ડ એજ્યુકેશનલ ચેરિટેબલ સોસાયટી વર્સસ પોન્નિયમમેન એજ્યુકેશનલ ટ્રસ્ટ, ૪ના કેસમાં

નોંધવામાં આવ્યા છે, જ્યાં આ અદાલતે ફરિયાદ ૧૧માં આ રીતે અવલોકન કર્યું છે:

"૧૧.આ સ્થિતિને આ અદાલત દ્વારા સલીમ ભાઈ વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં સમજાવવામાં આવી હતી, જેમાં સંહિતાના આદેશ ૭ નિયમ ૧૧ પર વિચારણા કરતી વખતે, તે નીચે મુજબ ધારવામાં આવી હતી:(એસસીસી પાનું ૫૬૦, ફરિયાદ ૯)

"૯.આદેશ ૭ નિયમ ૧૧ સી. પી. સી. નું અવલોકન એ સ્પષ્ટ કરે છે કે સંબંધિત તથ્યો કે જે તેના હેઠળ અરજી નક્કી કરવા માટે તપાસવાની જરૂર છે તે વાદીના દાવાઓ છે.ટ્રાયલ કોર્ટ દાવાના કોઈપણ તબક્કે આદેશ ૭ નિયમ ૧૧ સી. પી. સી. હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકે છે— ફરિયાદ નોંધાવતા પહેલા અથવા સુનાવણીના સમાપન પહેલાં કોઈપણ સમયે પ્રતિવાદીને સમન્સ જારી કર્યા પછી.આદેશ ૭ સી. પી. સી. ના નિયમ ૧૧ ની કલમ (એ) અને (ડી) હેઠળ અરજી નક્કી કરવાના હેતુઓ માટે, વાદીમાં કરવામાં આવેલા દાવાઓ સ્પષ્ટ છે; લેખિત નિવેદનમાં પ્રતિવાદી દ્વારા લેવામાં આવેલી અરજીઓ તે તબક્કે સંપૂર્ણપણે અપ્રસ્તુત હશે, તેથી, આદેશ ૭ નિયમ ૧૧ સી. પી. સી. હેઠળ અરજી નક્કી કર્યા વિના લેખિત નિવેદન દાખલ કરવાનો નિર્દેશ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા અધિકારક્ષેત્રની ક્વાયતને સ્પર્શતી પ્રક્રિયાગત અનિયમિતતા હોઈ શકે નહીં.તે સ્પષ્ટ છે કે આદેશ ૭ નિયમ ૧૧ પર વિચાર કરવા માટે, અદાલતે દાવામાંના દાવાઓની તપાસ કરવી પડશે અને તેનો ઉપયોગ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા દાવાના કોઈપણ તબક્કે કરી શકાય છે.

તે પણ સ્પષ્ટ છે કે લેખિત નિવેદનમાં કરવામાં આવેલા દાવાઓ મહત્વના નથી અને ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા દાવાઓ/અરજીઓની તપાસ કરવી એ કોર્ટની ફરજ છે.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, આવી અરજી નક્કી કરતી વખતે જે બાબત પર ધ્યાન આપવાની જરૂર છે તે છે ફરિયાદના દાવાઓ.તે તબક્કે, લેખિત નિવેદનમાં પ્રતિવાદી દ્વારા લેવામાં

આવેલી અરજીઓ સંપૂર્ણપણે અપ્રસ્તુત છે અને આ બાબતનો નિર્ણય માત્ર વાદીના દાવાઓ પર જ લેવાનો છે. આ સિદ્ધાંતોનું રાષ્ટ્રાકોસ બ્રેટ એન્ડ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ ગણેશ પ્રોપર્ટી અને માયર (એચકે) લિમિટેડ વિરુદ્ધ વેસલ એમવી ફોર્ચ્યુન એક્સપ્રેસમાં પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું છે.

૧૫. ઉચ્ચ અદાલતે ચર્ચ ઓફ કાઈસ્ટ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ એન્ડ એજ્યુકેશનલ ચેરિટેબલ સોસાયટી (સુપ્રા) ના કેસને સમર્થન આપ્યું છે, જેમાં એક પ્રતિવાદી સામેના દાવાને આંશિક રીતે નકારી કાઢવાના આદેશમાં ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા લેવામાં આવેલા દૃષ્ટિકોણની ચોકસાઈને ધ્યાનમાં લેવાનો પ્રસંગ હતો, કારણ કે તેણે તે પ્રતિવાદી સામે કાર્યવાહીનું કોઈ કારણ જાહેર કર્યું નથી. ઉચ્ચ અદાલતે મયુર (એચ. કે.) લિમિટેડ અને અન્યો (સુપ્રા) ના કેસમાં હરીફ પ્રતિવાદીઓ દ્વારા લેવામાં આવેલા નિર્ણયની પણ નોંધ લીધી છે, જેણે સી. પી. સી. ના આદેશ VII નિયમ ૧૧ (ડી) હેઠળ દાવાને નકારી કાઢવાની અદાલતની સત્તાના અવકાશ વિશે સ્થાયી કાનૂની સ્થિતિને પુનરાવર્તિત કરી છે.

૧૬. વર્તમાન કેસમાં, આપણે જોઈએ છીએ કે અપીલકર્તાઓ (વાદીઓ) એ ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે મૂળ પ્રતિવાદી નંબર ૧ અને ૨ દ્વારા કરવામાં આવેલા છેતરપિંડીભર્યા વેચાણ ખત વિશે માહિતી મેળવ્યા પછી તરત જ દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં તેમને આવા અમલ વિશે અંધારામાં રાખીને અને મૂળ પ્રતિવાદી નંબર ૧ અને ૨ દ્વારા ઉપયોગના શાંતિપૂર્ણ આનંદ અને અપીલકર્તાઓની પૂર્વજોની સંપત્તિના કબજામાં અવરોધ લાવવાથી દૂર રહેવાનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હતો. અમે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા દૃષ્ટિકોણને સમર્થન આપીએ છીએ કે વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં મર્યાદા દ્વારા પ્રતિબંધિત દાવો સંબંધિત મુદ્દો, એક સુનાવણીપાત્ર મુદ્દો છે અને આ કારણોસર આદેશ VII નિયમ ૧૧ (ડી) હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને દાવાને ગ્રેશોલ્ડ પર નકારી શકાય નહીં.”

૧૧. એવું ન કહી શકાય કે સી. પી. સી. ના આદેશ VII નિયમ ૧૧ (ડી) ની શરતોમાં દાવાને નકારી શકાય છે જો દાવામાં કરવામાં આવેલા દાવાઓના સાદા વાંચન પર, તે સ્પષ્ટ છે કે દાવો સમય પ્રતિબંધિત છે અથવા વાદી કાર્યવાહીનું કોઈ કારણ જાહેર કરતી નથી. તાત્કાલિક કેસમાં, વાદીએ છેતરપિંડીના આધારે અનુક્રમે વર્ષ ૧૯૬૮ અને ૧૯૮૬ના બે દસ્તાવેજોની કાયદેસરતા અને માન્યતા પર સવાલ ઉઠાવીને દાવો દાખલ કર્યો છે. તેમણે પોતાની ફરિયાદમાં પોતાને ખૂબ જ સ્પષ્ટ કરી દીધું છે કે તેમને વર્ષ ૨૦૦૮માં આ વિશે જાણ થઈ હતી. વાદીના જણાવ્યા અનુસાર, તેની જાણ થતાં જ તેણે નાયબ કલેક્ટર સમક્ષ કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી અને નાયબ કલેક્ટરે મહેસૂલ રેકૉર્ડમાંથી પ્રતિવાદીઓના નામ કાઢી નાખવાનો આદેશ આપ્યો હતો. ત્યારબાદ, દાવો દાખલ કરવો પડ્યો હતો કારણ કે પ્રતિવાદીઓ તરફથી દાવાની મિલકતમાંથી વાદીને બળજબરીથી બહાર કાઢવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો. આમ, વાદીએ કાર્યવાહીના કારણ વિશે સ્પષ્ટ રીતે જણાવ્યું છે અને મારા મતે, આ તબક્કે, એવું ન કહી શકાય કે વાદી કાર્યવાહીનું કોઈ કારણ જાહેર કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે. તે સાચું છે કે જો દાવાના અર્થપૂર્ણ અને ઔપચારિક વાંચન પર, તે સ્પષ્ટપણે હેરાન કરનારું અને અયોગ્ય હોવાનું જણાય છે, દાવો કરવાનો સ્પષ્ટ અધિકાર જાહેર કરતું નથી, તો કોર્ટે આદેશ VII નિયમ ૧૧, સી. પી. સી. હેઠળ તેની શક્તિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ, તેમાં ઉલ્લેખિત આધાર પૂરો થાય છે તેની કાળજી લેવી જોઈએ, અને જો

ચતુરાઈથી મુસદ્દો તૈયાર કરવાથી કાર્યવાહીના કારણનો ભ્રમ પેદા થયો હોય, તો કોર્ટે પ્રથમ સુનાવણીમાં આદેશ X સી. પી. સી. હેઠળ પક્ષની તપાસ કરીને તેને શરૂઆતમાં જ નાબૂદ કરવો જોઈએ, જેમ કે સુપ્રીમ કોર્ટે ટી અરિવંડમ વિરુદ્ધ ટી. વી. સત્યપાલના કેસમાં ચુકાદો આપ્યો હતો. અને બીજું, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૭ એસ.સી. ૨૪૨૧ માં નોંધાયેલું છે.જો કે, આદેશ VII, નિયમ ૧૧ હેઠળ અરજીનો નિર્ણય કરતી વખતે, કોર્ટ કાયદા અને હકીકતના શંકાસ્પદ અથવા જટિલ પ્રશ્નની વિસ્તૃત તપાસ કરવા માટે, આરોપો સાચા છે કે નહીં અથવા વાદી દાવામાં સફળ થશે કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે સક્ષમ નથી. લિવરપૂલ એન્ડ લંડન એસ. પી. એન્ડ. આઈ. એસોસિએશન લિમિટેડ વિરુદ્ધ એમ. વી. સી. સક્સેસ I અને અનદરના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે અવલોકન કર્યું છે, જેનો અહેવાલ (૨૦૦૪) ૯ એસ. સી. સી. ૫૧૨ માં આપવામાં આવ્યો છે કે –

“૧૪૬.તે સાચું હોઈ શકે છે કે આદેશ ૭ નિયમ ૧૧ (એ) જો કે અદાલતને કાર્યવાહીનું કારણ જાહેર કરવામાં વાદીની નિષ્ફળતા પર દાવાને નકારી કાઢવા માટે અધિકૃત કરે છે, પરંતુ તેનો અર્થ એ નથી કે તેમાં કરવામાં આવેલા દાવાઓ અથવા જે દસ્તાવેજ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તે કાર્યવાહીનું કારણ જાહેર કરે છે, તેમ છતાં દાવાને આ આધાર પર નકારી કાઢવામાં આવશે કે દાવામાં દાવો કરાયેલ રાહત મેળવવાના હેતુ માટે તેમાં જણાવેલા તથ્યોને સાબિત કરવા માટે આવા દાવાઓ પૂરતા નથી.....”

૧૨. તાત્કાલિક કેસમાં, વાદીએ, દાવાના ફકરા-પમાં કાર્યવાહીના કારણ વિશે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હોવાથી, દાવાને નકારી શકાયો ન હોત.

૧૩. જ્યાં સુધી આદેશ VII, નિયમ ૧૧ની કલમ (ડી) હેઠળ દાવાની અસ્વીકારની વાત છે, ત્યાં સુધી એ નોંધવું જોઈએ કે દાવામાંનું નિવેદન ઉમેરા અથવા બાદબાકી વગર બતાવવું આવશ્યક છે કે તે કોઈપણ કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત છે. એ. આઈ. આર. ૨૦૦૮ એસ. સી. ૩૬૩માં નોંધાયેલા સી. નટરાજન વિરુદ્ધ અશીમ બાઈ અને અન્યના કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે આ મુદ્દા પર સુનાવણી કરતી વખતે કે શું ફકરા ૭ અને ૮માં નીચે દર્શાવેલ મર્યાદા કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત હોવાના આધારે દાવાને નકારી શકાય કે કેમ:-

“૭. જો દાવામાં કરવામાં આવેલા આરોપોને અંકિત મૂલ્ય આપવામાં આવે અને સંપૂર્ણ રીતે સાચા હોવાનું માનવામાં આવે તો પણ કોઈપણ કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત હોવાનું જણાય તો દાવાને નકારી કાઢવા માટેની અરજી દાખલ કરી શકાય છે. દાવો મર્યાદા દ્વારા પ્રતિબંધિત છે કે નહીં તે પ્રશ્ન, તેથી, દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર આધાર રાખે છે. ઉપરોક્ત હેતુ માટે, માત્ર ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા દાવાઓ જ સુસંગત છે. આ તબક્કે, અદાલત બચાવ પક્ષના કેસ પર વિચારણા કરવા માટે હકદાર રહેશે નહીં. {જુઓ [પોપટ અને કોટેયા પ્રોપર્ટી વિરુદ્ધ સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા સ્ટાફ એસોસિએશન [(૨૦૦૫) ૭ એસ.સી. ૫૧૦]].

૮. મર્યાદા અધિનિયમની એક અથવા બીજી જોગવાઈની લાગુ પડવી એ પ્રશ્ન નક્કી કરવાના હેતુથી નિર્ણાયક ન હોઈ શકે કે શું દાવો મર્યાદા અધિનિયમમાં જોડાયેલી અનુસૂચિમાં સમાવિષ્ટ એક અથવા અન્ય લેખ હેઠળ પ્રતિબંધિત છે કે કેમ.

૧૪. (૨૦૦૬) ૫ એસ. સી. સી. ૬૫૮ માં નોંધાયેલા બાલાસરિયા કન્સ્ટ્રક્શન (પી) લિમિટેડ વિરુદ્ધ હનુમાન સેવા ટ્રસ્ટ અને અન્યોના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના અન્ય એક ચુકાદામાં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:—

“પક્ષકારોના વકીલને સાંભળ્યા પછી, ફરિયાદમાંથી પસાર થયા પછી, આદેશ VII નિયમ ૧૧ (ડી) સી. પી. સી. હેઠળની અરજી અને ટ્રાયલ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટના ચુકાદાઓ, અમારો અભિપ્રાય છે કે વર્તમાન દાવાને યોગ્ય દલીલો, મર્યાદાના મુદ્દાની રચના અને પુરાવા લીધા વિના મર્યાદા દ્વારા પ્રતિબંધિત તરીકે બરતરફ કરી શકાતો નથી. મર્યાદાનો પ્રશ્ન કાયદો અને હકીકતનો મિશ્ર પ્રશ્ન છે. વર્તમાન કેસમાં ફરિયાદના વાંચન પર એવું માની શકાતું નથી કે દાવો સમય દ્વારા પ્રતિબંધિત છે.....”

૧૫. (૨૦૦૫) ૭ એસ. સી. સી. ૫૧૦ માં અહેવાલિત પોપટ અને કોટેયા પ્રોપર્ટી વિરુદ્ધ સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા સ્ટાફ એસોસિએશનમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે અન્ય બાબતોની સાથે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે —

“આદેશ VII નો નિયમ ૧૧ પ્રતિવાદીને દાવાની જાળવણીક્ષમતાને પડકારવા માટે ઉપલબ્ધ કરાયેલ એક સ્વતંત્ર ઉપાય મૂકે છે, ગુણદોષ પર તેનો વિરોધ કરવાના તેના અધિકારને ધ્યાનમાં લીધા વગર. કાયદો દેખીતી રીતે કોઈ પણ તબક્કે વાંધાઓ ઉઠાવવાનું વિચારી શકતો નથી,

અને લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા વિશે સ્પષ્ટ શબ્દોમાં પણ નથી કહેતો.તેના બદલે, આ શબ્દનો ઉપયોગ સ્પષ્ટપણે સૂચવે છે કે તે અદાલત પર ફરજ પાડે છે કે તે પ્રતિવાદીના હસ્તક્ષેપ વિના પણ, જ્યારે તે નિયમ ૧૧ ની ચાર કલમોમાં પૂરી પાડવામાં આવેલી કોઈપણ નબળાઈઓ દ્વારા અસર પામે છે ત્યારે દાવાને નકારી કાઢવાની તેની જવાબદારીઓનું પાલન કરે.કોઈ પણ સંજોગોમાં, નિયમ ૧૧ હેઠળ ફરિયાદનો અસ્વીકાર વાદીને નિયમ ૧૩ની શરતોમાં નવી ફરિયાદ રજૂ કરવાથી અટકાવતો નથી.”

૧૬. જી. પી. એ. લક્ષ્મી નારાયણ રેડ્ડી વિરુદ્ધ પી. નીરધા રેડ્ડી અને અન્યો દ્વારા પી. વી. ગુરુરાજ રેડ્ડી પ્રતિનિધિના કેસમાં ૨૦૧૫માં નોંધાયેલા વેચાણ ખતને પડકારવાના સંદર્ભમાં જે. એક્સ. (એસ. સી.) કડમાં નોંધવામાં આવ્યો હતો, મર્યાદાના સંદર્ભમાં વાદીઓની દલીલ હતી કે દાવો જાણ થયાની તારીખથી ત્રણ વર્ષમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.આ વેચાણ કરારનો અમલ વર્ષ ૧૯૭૯માં કરવામાં આવ્યો હતો.જોકે, વાદીઓના જણાવ્યા અનુસાર તેમને આ વિશે ૧૯૯૯માં જ ખબર પડી હતી અને કાયદાકીય નોટિસ જારી કર્યા પછી ૨૦૦૨માં દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.આ સંદર્ભમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

“૯. બંને દાવાઓ જુલાઈ ૨૦૦૨માં દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા, જે પ્રતિવાદી નંબર ૧ અને ૨ દ્વારા વાદી નંબર ૨ના નામે મિલકત ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી ન હતી તે હકીકતની જાણ થયાની તારીખના ત્રણ વર્ષની

અંદર છે, જેમ કે વાદીઓએ દાવો કર્યો હતો.પ્રતિવાદીઓની સંખ્યા ૧ અને ૨ દ્વારા દાખલ કરાયેલા આદેશ ૭ નિયમ ૧૧ હેઠળ અરજીની વિચારણાના હેતુઓ માટે ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા ઉપરોક્ત દાવાઓને સાચા તરીકે સ્વીકારવા પડશે.જો એમ હોય તો, વાદીના દાવાઓ એ જાહેર કરશે નહીં કે સી. પી. સી. ના આદેશ VIII નિયમ ૧૧ હેઠળ વાદીના અસ્વીકારને યોગ્ય ઠેરવવા માટે કોઈ પણ દાવો મર્યાદા દ્વારા પ્રતિબંધિત છે.

૧૭. આમ આ કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે વેચાણ દસ્તાવેજની જાણની તારીખથી મર્યાદાના પ્રારંભિક બિંદુના સિદ્ધાંતને સ્વીકાર્યો હતો.જોકે, નોંધાયેલા દસ્તાવેજની ડીમ્ડ નોટિસનો પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો.

૧૮. અપીલકર્તાઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી ઠક્કરે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે વાદી પાસે પ્રશ્નમાં બે દસ્તાવેજોની રચનાત્મક નોટિસ હોવાનું કહી શકાય.શ્રી ઠક્કરે મિલકત હસ્તાંતરણ અધિનિયમની કલમ ૩ પર ભારે નિર્ભરતા મૂકી હતી. મારા મતે, રચનાત્મક સૂચનાનો આ સિદ્ધાંત પરિસ્થિતિને બચાવી શકશે નહીં અને તેને બચાવના સ્વરૂપમાં કહી શકાય.

૧૯. લર્નડ રિપ્રેઝન્ટેટિવ [૨૦૦૦ (૭) એસ.સી.સી. ૭૦૨] દ્વારા દિલબૂ (શ્રીમતી (મૃત)) ના કિસ્સામાં પણ શ્રી ઠક્કર દ્વારા વિશ્વાસ વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો હતો, હકીકતો એ હતી કે વાદીઓએ એવા વ્યક્તિઓ દ્વારા બનાવેલા

ગીરોના વળતર માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો જેમને તેઓ તેમના પુરોગામી હોવાનો દાવો કરતા હતા.આ દરમિયાન, દાવાની મિલકત ફરી એકવાર વેચાઈ ગઈ હતી.આવા વેચાણ ખતને પડકાર્યા વિના, ગીરોના વિમોચન માટેનો દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.આ પૃષ્ઠભૂમિમાં સુપ્રીમ કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે દાવો મર્યાદા દ્વારા પ્રતિબંધિત છે.પ્રક્રિયામાં કરવામાં આવેલા નીચેના અવલોકનોની નોંધ લેવાની જરૂર છે:

“આમ ૬૦ વર્ષમાં ગીરો ઉપાડવા માટેનો દાવો દાખલ કરી શકાય છે.પરંતુ જો ગીરવે રાખનારએ તેના દ્વારા મેળવેલા અધિકાર કરતાં વધુ વ્યાજ ઊભું કર્યું હોય તો ત્રીજા પક્ષ સામે કબજો મેળવવા માટે વાદીને ટ્રાન્સફરની જાણ થયાના ૧૨ વર્ષની અંદર દાવો દાખલ કરવો પડ્યો હતો.૬૦ વર્ષનો સમયગાળો ઘટાડીને ૧૨ વર્ષ કરવાનો તર્ક સ્પષ્ટ છે.૬૦ વર્ષનો સમયગાળો ગીરો લેનાર તરીકે આપવામાં આવે છે જે હંમેશા ગીરો લેનાર રહે છે અને આમ અધિકારો સમાન રહે છે.જો કે જ્યારે ગીરો લેનારાના વ્યાજ કરતાં વધુ વ્યાજ બનાવવામાં આવે છે ત્યારે ત્રીજો પક્ષ ગીરો લેનાર હેઠળ દાવો કરતો નથી.આવી વ્યક્તિની સ્થિતિ ખુદા અને પ્રતિકૂળ કબજામાં રહેલા ક્રમના અતિક્રમણકારની સ્થિતિ કરતાં વધુ ખરાબ ન હોઈ શકે.જેમ જેમ ૧૨ વર્ષની મુદત પૂરી થવા પર પ્રતિકૂળ કબજો દ્વારા અતિક્રમણ કરનારનું બિરુદ પરિપૂર્ણ થશે, તેમ જ આવા હસ્તાંતરણકર્તાનું બિરુદ પણ ૧૨ વર્ષ પછી પૂર્ણ થશે.૧૨ વર્ષનો સમયગાળો આવા સ્થાનાંતરણની વાદી દ્વારા જાણની તારીખથી ચાલવો પડશે.જે પક્ષ દાવો દાખલ કરે છે તે હંમેશા તે બતાવવા માટે હોય છે કે દાવો સમયસર છે.આમ એવા કિસ્સાઓમાં કે જ્યાં દાવો ૧૨ વર્ષના

સમયગાળા પછી દાખલ કરવામાં આવે છે, વાદીએ દલીલ કરવી પડશે અને પછી સાબિત કરવું પડશે કે દાવો તેની જાણના ૧૨ વર્ષની અંદર છે.કોઈ દાવો અથવા સાબિતીની ગેરહાજરીમાં, દાવો સમયસર છે તે બતાવવા માટે, તે વાદી છે જે પડી જશે.જ્યારે પણ કોઈ દસ્તાવેજ નોંધાય છે ત્યારે નોંધણીની તારીખ માન્ય માહિતીની તારીખ બની જાય છે.અન્ય કિસ્સાઓમાં જ્યાં યોગ્ય ખંતથી હકીકત શોધી શકાય છે, ત્યારે માનવામાં આવતું જ્ઞાન વાદીને આભારી રહેશે કારણ કે પક્ષને માત્ર એવો દાવો કરીને મર્યાદાનો સમયગાળો લંબાવવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી કે તેને કોઈ જાણકારી નથી.”

૨૦. એ વાત સાચી છે કે ઉપરોક્ત કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે વાદી પર માન્ય જ્ઞાનનો સિદ્ધાંત લાગુ કર્યો હતો, જેણે દાવો કર્યો હતો કે જ્યારે દાવાની જમીન પછીથી વેચવામાં આવી ત્યારે તેની પાસે પહેલેથી અસ્તિત્વ ધરાવતો અધિકાર છે.જો કે, આવા અવલોકનોને અલગથી વાંચી શકાતા નથી અને તેને એવું પ્રમાણ નિર્ધારિત કરતી અદાલત તરીકે જોઈ શકાતી નથી કે સ્થાયર મિલકતના હસ્તાંતરણના દરેક નોંધાયેલા સાધનના કિસ્સામાં, સમગ્ર વિશ્વને આવા વ્યવહારની જાણ હોવાનું માનવામાં આવશે અને તેની કાયદેસરતા પર સવાલ ઉઠાવવા માટેનો સમય સાધનની નોંધણીની તારીખથી શરૂ થશે.હકીકતમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે સામ્યતાને અપનાવી હતી અને મિલકત હસ્તાંતરણ અધિનિયમની કલમ ૩માંથી વહેતા સિદ્ધાંતોને તે કેસની હકીકતોમાં લાગુ કર્યા હતા જ્યાં વાદીઓ અનુગામી વેચાણ વ્યવહાર અંગે યોગ્ય ખંત સાથે શોધી શક્યા હોત અને શોધવા જોઈએ.આ સંદર્ભમાં સુપ્રીમ કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે દાવો

સમયની અંદર છે તે બતાવવા માટે કોઈ દાવો અથવા સાબિતીની ગેરહાજરીમાં, વાદી નિષ્ફળ જશે.વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે કોઈ દસ્તાવેજ નોંધવામાં આવે છે ત્યારે નોંધણીની તારીખ માન્ય જ્ઞાનની તારીખ બની જાય છે અને અન્ય કિસ્સાઓમાં જ્યાં યોગ્ય ખંતથી હકીકત શોધી શકાય છે ત્યારે માન્ય જ્ઞાન વાદીને આભારી ગણવામાં આવશે કારણ કે પક્ષને માત્ર દાવો કરીને મર્યાદાનો સમયગાળો લંબાવવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી કે તેને કોઈ જાણકારી નથી.આમ નોંધાયેલા દસ્તાવેજના કિસ્સામાં પણ, મિલકત હસ્તાંતરણ અધિનિયમની કલમ ૩ હેઠળ આવરી લેવામાં ન આવતી કોઈપણ પરિસ્થિતિઓમાં, વાદી માટે વ્યવહારની રીત અને જ્ઞાનના સ્ત્રોત તરફ ધ્યાન દોરવા અને તે સ્થાપિત કરવા માટે હંમેશા ખુદ્ધું છે કે આવી હકીકત યોગ્ય ખંતથી શોધી શકાય ન હોત અને તેથી, વાદીને વાંધાજનક વ્યવહારનું માનવામાં આવતું જ્ઞાન ગણાવી શકાતું નથી.(જુઓ બહાદુરભાઈ લાલજીભાઈ મલ્હોત્રા વિરુદ્ધ જોયતારામ રણછોડદાસ અને અન્યોના અંબાલાલ જોયતારામ હીર, ૨૦૧૫ (૩) જીએલઆર ૨૭૬૦).

૨૧. આમ, ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, હું એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યો છું કે દાવાને મર્યાદાના આધારે નકારી શકાયો ન હોત.મારા મતે, નીચલી અપીલ અદાલતે આ મુદ્દાની યોગ્ય રીતે પ્રશંસા કરી છે અને કાયદાની કોઈ પણ ભૂલની

વાત ન કરવા માટે, નીચલી અપીલ અદાલત દ્વારા કોઈ ભૂલ કરવામાં આવી હોવાનું કહી શકાય નહીં.

આદેશ ૪૧ નિયમ ૩૧ સી. પી. સી.:

૨૨. હું સી. પી. સી. ના આદેશ ૪૧ નિયમ ૩૧ની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘનને લગતી રજૂઆતથી પણ પ્રભાવિત નથી. ત્યારબાદ વિદ્વાન વકીલ શ્રી ઠક્કરે રજૂઆત કરી હતી કે અપીલીય અદાલત આદેશ ૪૧ નિયમ ૩૧ સી. પી. સી. ની જોગવાઈઓ અનુસાર પ્રથમ અપીલમાં નિર્ધારણ માટે યોગ્ય મુદ્દાઓ ઘડવામાં નિષ્ફળ રહી છે. શ્રી ઠક્કરના જણાવ્યા અનુસાર, આદેશ ૪૧ નિયમ ૩૧ સી. પી. સી. ફરજિયાત છે અને તેનું પાલન જરૂરી છે.તે રજૂઆત કરશે કે જ્યારે નિર્ધારણના મુદ્દાઓ ખાસ સૂચવવામાં આવ્યા નથી, ત્યારે અપીલનો ચુકાદો સંવેદનશીલ બની જાય છે.

૨૩. અપીલનો ચુકાદો માત્ર સામગ્રી અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવા સાથે વ્યવહાર કરવા માટે અપેક્ષિત નથી.પરંતુ જ્યાં સુધી તે અપીલ અદાલતમાં આક્ષેપ કરવામાં આવે ત્યાં સુધી ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા સાથે વ્યવહાર કરવા માટે પણ.માત્ર ખૂબ જ દુર્લભ કિસ્સાઓમાં જ કેટલીક ટીકાઓ કરવામાં આવતી નથી અથવા ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા સામે કરી શકાતી નથી.જેથી ઉચ્ચ ન્યાયાધીશો સંતુષ્ટ થઈ શકે

અને અપીલ અદાલતના ચુકાદાને વિવેકના અભાવે લાગુ ન કરી શકાય તે માટે તે અનુકૂળ છે કે અપીલના ચુકાદામાં અપીલમાં ઉઠાવવામાં આવેલા અથવા ઘડવામાં આવેલા મુદ્દાઓ અને તેની તરફેણમાં અથવા તેની વિરુદ્ધ વિનંતી કરવામાં આવેલી દલીલો અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા તર્ક સામે કરવામાં આવેલી ટીકાઓ સૂચવવી આવશ્યક છે. અપીલીય અદાલતના ચુકાદાએ બતાવવું જોઈએ કે અદાલતે વિવાદમાં રહેલા તથ્યો પર પોતાનું મન લગાવ્યું હતું. પરંતુ એવી દલીલ કરી શકાતી નથી કે આવા દરેક કેસમાં રિમાન્ડ કરાવવો જ જોઈએ અને બીજી અપીલ અદાલતને અપીલનો નિર્ણય લેવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી. એવા ઘણા કિસ્સાઓ છે જેમાં ઉચ્ચ અદાલતોને લાગે છે કે ભૌતિક પ્રશ્નો પર નીચલી અદાલતે કાં તો તેના મગજનો ઉપયોગ કર્યો નથી અથવા તેના નિર્ણયને નોંધવામાં અવગણ્યો નથી. આવા પ્રશ્નો સામાન્ય રીતે ખાસ કરીને સેકન્ડ અપીલ્સમાં ઉભા થાય છે. તે એક સારી રીતે સ્થાપિત કાયદો છે કે આવી પરિસ્થિતિમાં બીજી અપીલ અદાલત પોતે જ પ્રશ્ન નક્કી કરે છે. આ માટે ખાસ કરીને સિવિલ પ્રોસિજર કોડ ૧૯૦૮ની કલમ ૧૦૩ અને ઓર્ડર ૪૧ નિયમ ૨૫માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ દ્વારા જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. જ્યાં સુધી આવું ન કરવા માટે મજબૂત કારણો ન હોય ત્યાં સુધી આ અદાલતે કાયદાની આ જોગવાઈઓ અંતર્ગત રહેલા સિદ્ધાંતોનું પાલન ન કરવું જોઈએ, એવા કેસમાં પણ કે જે જાહેર કરે છે કે નીચલી અદાલતે વિવાદમાં રહેલા તમામ મુદ્દાઓના નિર્ધારણ માટે તેના મગજને લાગુ કરવાની ફરજ બજાવી નથી.

૨૪. આદેશ ૪૧ નિયમ ૩૧ સી. પી. સી. અપીલ અદાલત માટે માર્ગદર્શિકા પૂરી પાડે છે કે કોર્ટે કેવી રીતે આગળ વધવું અને કેસનો નિર્ણય લેવો. જોગવાઈઓને એવી રીતે વાંચવી જોઈએ કે જેમાં તેમાં ઉદ્દેખિત વિવિધ વિગતોને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ. આમ, અપીલ અદાલતના ચુકાદા પરથી એ સ્પષ્ટ થવું જોઈએ કે અદાલતે હકીકતો/પુરાવાની યોગ્ય રીતે પ્રશંસા કરી છે, તેના મગજને લાગુ કર્યો છે અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીને ધ્યાનમાં રાખીને કેસનો નિર્ણય લીધો છે. જો અપીલીય અદાલતનો ચુકાદો મામલાના તમામ મહત્વપૂર્ણ પાસાઓ પર સંબંધિત પુરાવાના સ્વતંત્ર મૂલ્યાંકન પર આધારિત હોય અને અપીલીય અદાલતના તારણો સારી રીતે સ્થાપિત અને તદ્દન વિશ્વાસપાત્ર હોય તો તે ઉપરોક્ત જોગવાઈઓનું નોંધપાત્ર પાલન સમાન હશે. અપીલ અદાલત માટે પક્ષકારોના પુરાવાઓનું સ્વતંત્ર રીતે મૂલ્યાંકન કરવું અને તે મુદ્દાઓ પર ચુકાદા અને પુરાવાના અસર માટે ઉદ્ભવતા સંબંધિત મુદ્દાઓ પર વિચાર કરવો ફરજિયાત છે. હકીકતની અંતિમ અદાલત હોવાને કારણે, પ્રથમ અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા સાથે સંમતિની માત્ર સામાન્ય અભિવ્યક્તિ નોંધવી જોઈએ નહીં, પરંતુ તેણે ટ્રાયલ કોર્ટને સ્વતંત્ર રીતે દરેક મુદ્દા પર તેના નિર્ણયના કારણો આપવા જોઈએ. આમ, સમગ્ર પુરાવાને ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ અને વિગતવાર ચર્ચા કરવી જોઈએ. આવી ક્વાયટ ઉપરોક્ત જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં વિચારણા માટે મુદ્દાઓ તૈયાર કર્યા પછી થવી જોઈએ અને કોર્ટે ઉપરોક્ત વૈધાનિક

જોગવાઈઓની જરૂરિયાતોનું પાલન કરીને આગળ વધવું જોઈએ.(વીડિયો:ઠાકુર સુખપાલ સિંહ વિરુદ્ધ ઠાકુર કલ્યાણ સિંહ અને અન્ય, એ. આઈ. આર. ૧૯૬૩ એસ. સી. ૧૪૬; ગિરિજાનંદિની દેવી અને અન્ય વિરુદ્ધ બિજેન્દ્ર નારાયણ ચૌધરી, એ. આઈ. આર. ૧૯૬૭ એસ. સી. ૧૧૨૪; જી અમલોરપાવમ અને અન્ય વિરુદ્ધ આર. સી. ડાયોસીસ ઓફ મદુરાઈ અને અન્ય, (૨૦૦૬) ૩ એસ. સી. સી. ૨૨૪; શિવ કુમાર શર્મા વિરુદ્ધ સંતોષ કુમારી, (૨૦૦૭) ૮ એસ. સી. સી. ૬૦૦; અને ગન્નમણિ અનસૂયા અને અન્ય વિરુદ્ધ પાર્વતીની અમરેન્દ્ર ચૌધરી અને અન્ય, એ. આઈ. આર. ૨૦૦૭ એસ. સી. ૨૩૮૦)

રપ. બી. વી. નાગેશ અને અન્ય વિરુદ્ધ એચ. વી. શ્રીનિવાસ મૂર્તિના કેસમાં, જે. ટી. (૨૦૧૦) ૧૦ એસ. સી. સી. ૫૫૧ માં અહેવાલ આપ્યો હતો, આ મુદ્દા સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, આ સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

“અપીલીય અદાલત પાસે ટ્રાયલ કોર્ટના તારણોને ઉલટાવવા અથવા સમર્થન આપવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે.પ્રથમ અપીલ એ પક્ષકારોનો મૂલ્યવાન અધિકાર છે અને જ્યાં સુધી કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત ન હોય ત્યાં સુધી, તેમાંનો આખો કેસ હકીકત અને કાયદા બંનેના પ્રશ્નો પર ફરીથી સુનાવણી માટે ખુલ્લો છે.તેથી, અપીલીય અદાલતના ચુકાદામાં, અપીલીય અદાલતના નિર્ણય માટે પક્ષકારો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી અને દબાવવામાં આવેલી દલીલો સાથે ઉદ્ભવતા તમામ મુદ્દાઓ પર, કારણો દ્વારા સમર્થિત અને રેકૉર્ડ તારણોની તેની સભાન અરજીને

પ્રતિબિંબિત કરવી આવશ્યક છે. અપીલની અદાલત તરીકે બેસીને, ઉચ્ચ અદાલતની ફરજ હતી કે તે તેના તારણો રેકૉર્ડ કરતા પહેલા તમામ મુદ્દાઓ અને પક્ષકારોની આગેવાની હેઠળના પુરાવા સાથે વ્યવહાર કરે. પ્રથમ અપીલ એક મૂલ્યવાન અધિકાર છે અને પક્ષકારોને કાયદાના પ્રશ્નો અને તથ્યો બંને પર સાંભળવાનો અધિકાર છે અને પ્રથમ અપીલમાં ચુકાદાએ કાયદા અને હકીકતના તમામ મુદ્દાઓ પર ધ્યાન આપવું જોઈએ અને તારણોના સમર્થનમાં કારણો આપીને તેનો નિર્ણય લેવો જોઈએ. [સંતોષ હઝારી વિરુદ્ધ પુરુષોત્તમ તિવારી, (૨૦૦૧) ૩ એસ. સી. સી. ૧૭૭ અને મધુખર અને અન્યો વિરુદ્ધ સંગ્રામ અને અન્યો, (૨૦૦૧) ૪ એસ. સી. સી. ૭૫૬]

૨૬. ૨૦૦૬ના લો સ્યુટ (એસસી) ૧૭૮માં નોંધાયેલા મદુરાઈના જી. અમલોરપાવમ વિરુદ્ધ આર. સી. ડાયોસિઝના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

૮. કોઈ ચોક્કસ કેસમાં સિવિલ પ્રોસિજર કોડના આદેશ ૪૧ નિયમ ૩૧ની જોગવાઈઓનું નોંધપાત્ર પાલન થયું છે કે કેમ તે પ્રશ્ન દરેક કેસમાં આપવામાં આવેલા ચુકાદાની પ્રકૃતિના આધારે નક્કી કરવો પડશે. જોગવાઈઓનું પાલન ન કરવું એ ચુકાદાને દૂષિત ન કરી શકે અને તેને સંપૂર્ણપણે રદબાતલ બનાવી શકે છે, અને જો તેનું નોંધપાત્ર પાલન કરવામાં આવ્યું હોય અને બીજી અપીલ કોર્ટ નીચલી અપીલ કોર્ટના તારણોની ખાતરી કરવાની સ્થિતિમાં હોય તો તેને અવગણવામાં આવી શકે છે. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે અપીલ અદાલતે આદેશ ૪૧ નિયમ ૩૧ સિવિલ પ્રોસિજર કોડની તમામ જરૂરિયાતોનું પાલન કરવું જોઈએ. પરંતુ

જો ચુકાદા પરથી એવું તારણ કાઢવું શક્ય છે કે ઉપરોક્ત જરૂરિયાતોનું નોંધપાત્ર પાલન કરવામાં આવ્યું છે અને તેનાથી ન્યાયને નુકસાન થયું નથી, તો તે પૂરતું હશે. જ્યાં અપીલ અદાલતે રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવા પર વિચાર કર્યો હોય અને તેની વિગતવાર ચર્ચા કરી હોય, ત્યાં કોઈ પણ નિષ્કર્ષ પર આવો અને તેના તારણોને કારણો દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવે છે, ભલે તે મુદ્દો અપીલ અદાલત દ્વારા ઘડવામાં આવ્યો ન હોય, ત્યાં સિવિલ પ્રોસિજર કોડના આદેશ ૪૧ નિયમ ૩૧ ની જોગવાઈઓનું નોંધપાત્ર પાલન થાય છે અને નિર્ણય કોઈ પણ રીતે નિર્ધારણના મુદ્દાની ગેરહાજરીને કારણે દૂષિત થતો નથી. જ્યાં પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદને ધ્યાનમાં લેવા માટે નીચલી અપીલ અદાલત તરફથી પ્રામાણિક પ્રયાસ કરવામાં આવે છે અને સંબંધિત કેસોનું યોગ્ય મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે છે અને બંને પક્ષો પર દેખાતા પુરાવા, તથ્યો અને અન્ય વિચારણાઓનું વજન અને સંતુલન નીચલી અપીલ અદાલતના ચુકાદાના અવલોકન દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે પ્રગટ થાય છે, તે એક માન્ય ચુકાદો હશે, ભલે તેમાં નિર્ધારણ માટેના મુદ્દા ન હોય. નિર્ણય માટે મુદ્દાઓ ઘડવા અને નિર્ણયના કારણોનો ઉલ્લેખ કરવા માટે અપીલ કોર્ટને ફરજ પાડવાનો નિયમનો ઉદ્દેશ એ છે કે નિર્ણય માટે ઊભી થતી હરીફ દલીલો પર કોર્ટનું ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું અને વાદી પક્ષોને તે આધારને સમજવાની તક પૂરી પાડવી કે જેના પર નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે જેથી તેઓ નિર્ણયનો આધાર જાણી શકે અને જો તે યોગ્ય માનવામાં આવે અને તેથી સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૦૦ દ્વારા આપવામાં આવેલી બીજી અપીલના ઉપાયનો લાભ લેવાની સલાહ આપવામાં આવે.

૯. આ તબક્કે એ નોંધવું સુસંગત રહેશે કે આ અદાલતે ગિરિજાનંદિની દેવી અને અન્યો વિરુદ્ધ નિજેન્દ્ર નારાયણ ચૌધરીમાં શું કહ્યું હતું, તે નીચે મુજબ નોંધવામાં આવ્યું હતું:

".....જ્યારે તે પુરાવા પર ટ્રાયલ કોર્ટના દષ્ટિકોણ સાથે સંમત થાય છે ત્યારે તે અપીલ કોર્ટની ફરજ નથી કે તે પુરાવાની અસરને ફરીથી રજૂ કરે અથવા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણોને પુનરાવર્તિત કરે.અપીલ હેઠળના અદાલતના નિર્ણય દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો સાથે સામાન્ય સંમતિની અભિવ્યક્તિ સામાન્ય રીતે પૂરતી હશે."

૧૦. વિદ્વાન પ્રતિનિધિ દ્વારા સંતોષ હઝારી વિરુદ્ધ પુરુષોત્તમ તિવારી (મૃત) માં આ દ્રષ્ટિકોણનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો તે ગિરિજાનંદિની દેવીના કેસ (સુપ્રા) ના સંદર્ભમાં નીચે મુજબ રાખવામાં આવ્યો હતો:

".....અપીલીય અદાલત પાસે ટ્રાયલ કોર્ટના તારણોને ઉલટાવવા અથવા સમર્થન આપવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે.પ્રથમ અપીલ એ પક્ષકારોનો મૂલ્યવાન અધિકાર છે અને જ્યાં સુધી કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત ન હોય ત્યાં સુધી, સમગ્ર કેસ તેમાં હકીકત અને કાયદાના પ્રશ્નો બંને પર ફરીથી સુનાવણી માટે ખુલ્લો છે.તેથી, અપીલીય અદાલતના ચુકાદામાં દલીલો સાથે ઉદ્ભવતા તમામ મુદ્દાઓ પર અને અપીલીય અદાલતના નિર્ણય માટે પક્ષકારો દ્વારા દબાવવામાં આવેલા કારણો દ્વારા સમર્થિત અને નોંધાયેલા તારણોના તેના સભાન અમલીકરણને પ્રતિબિંબિત કરવું આવશ્યક છે.ટ્રાયલ કોર્ટના તારણોની પુષ્ટિ કરતી અપીલ કોર્ટનું કાર્ય સરળ છે.અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટના દષ્ટિકોણ સાથે સંમત થઈને પુરાવાની અસરને પુનરાવર્તિત કરવાની અથવા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણોને પુનરાવર્તિત કરવાની જરૂર નથી; કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો સાથે સામાન્ય સંમતિની અભિવ્યક્તિ, જેનો નિર્ણય અપીલ હેઠળ છે, સામાન્ય રીતે ગિરિજાનંદિની દેવી વિરુદ્ધ

નિજેન્દ્ર નારાયણ ચૌધરી, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૭ એસ.સી. ૧૧૨૪ માટે પૂરતી હશે.જો કે, અમે સાવચેતીની નોંધ લેવા માંગીએ છીએ.અપીલ હેઠળના ચુકાદામાં નોંધાયેલા તારણો સાથે સામાન્ય સમજૂતીની અભિવ્યક્તિ એ અપીલ કોર્ટ દ્વારા તેના પર મૂકવામાં આવેલી ફરજને ટાળવા માટે અપનાવવામાં આવેલું સાધન અથવા છદ્માવરણ ન હોવું જોઈએ.ઉલટાવી દેવાનો ચુકાદો લખતી વખતે અપીલીય અદાલતે બે સિદ્ધાંતો પ્રત્યે સભાન રહેવું જોઈએ.પ્રથમ, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા મેળવેલા વિરોધાભાસી પુરાવા પર આધારિત હકીકતના તારણોને અપીલીય અદાલત સાથે તોલવું આવશ્યક છે, ખાસ કરીને જ્યારે તારણો એ જ પીઠાસીન ન્યાયાધીશ દ્વારા નોંધાયેલા મૌખિક પુરાવા પર આધારિત હોય જે ચુકાદો લખે છે.આનો ચોક્કસ અર્થ એ નથી કે જ્યારે અપીલ હકીકતો પર હોય, ત્યારે અપીલ કોર્ટ ટ્રાયલ જજ દ્વારા મેળવેલા તથ્યોના તારણને ઉલટાવવા માટે સક્ષમ નથી.કાયદાની બાબત તરીકે જો ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પુરાવાનું મૂલ્યાંકન ભૌતિક અનિયમિતતાથી પીડાય છે અથવા અસ્વીકાર્ય પુરાવા અથવા અનુમાનો અને અનુમાનો પર આધારિત છે, તો અપીલ કોર્ટ હકીકતના નિષ્કર્ષમાં દખલ કરવાનો હકદાર છે.મધુસૂદન દાસ વિરુદ્ધ નારાયણબાઈ, ૧૯૮૩ ૧ એસ. સી. સી. ૩૫.નિયમ એ છે અને તે વ્યવહારના નિયમ સિવાય બીજું કંઈ નથી કે જ્યારે કોઈ પણ મુદ્દા પર પક્ષકારોના મૌખિક પુરાવાનો ટકરાવ થાય અને નિર્ણય સાક્ષીઓની વિશ્વસનીયતા પર આધાર રાખે છે, ત્યારે જ્યાં સુધી કોઈ ચોક્કસ સાક્ષીના પુરાવા વિશે કોઈ વિશેષ લક્ષણ ન હોય જે ટ્રાયલ જજની નોટિસમાંથી બચી ગયો હોય અથવા વિશ્વસનીયતા ક્યાં છે તે અંગેના તેના અભિપ્રાયને સ્થાનાંતરિત કરવા માટે અસંભવિતતાનું પૂરતું સંતુલન ન હોય, ત્યાં સુધી અપીલ અદાલતે હકીકતના પ્રશ્ન પર ટ્રાયલ જજના નિષ્કર્ષમાં દખલ ન કરવી જોઈએ.સરજુ પર્શાદ રામદેવ સાહુ વિરુદ્ધ જ્વાલેશ્વરી પ્રતાપ નારાયણ સિંહ, એ. આઈ. આર. ૧૯૫૧ એસ. સી.

૧૨૦ બીજું, હકીકતના તારણને ઉલટાવતી વખતે અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા સોંપવામાં આવેલા તર્ક સાથે નજીકથી આવવું જોઈએ અને પછી અલગ તારણ પર પહોંચવા માટે તેના પોતાના કારણો સોંપવા જોઈએ. આનાથી અદાલતને વધુ અપીલની સુનાવણી કરતા સંતોષ થશે કે પ્રથમ અપીલ અદાલતે તેની અપેક્ષિત ફરજ બજાવી હતી. આપણે ફક્ત પ્રથમ અપીલ અદાલતોને સંહિતામાં અવેજી વર્તમાન કલમ ૧૦૦ ની યોજના દ્વારા તેમના પર મૂકવામાં આવેલી વધારાની જવાબદારીની યાદ અપાવવાની જરૂર છે. પ્રથમ અપીલ અદાલત, પહેલાની જેમ, હકીકતોની અંતિમ અદાલત તરીકે ચાલુ રહે છે; હકીકતના શુદ્ધ તારણો બીજી અપીલમાં ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ પડકારથી મુક્ત રહે છે. હવે પ્રથમ અપીલીય અદાલત એ અર્થમાં કાયદાની અંતિમ અદાલત પણ છે કે કાયદાના પ્રશ્ન પર તેનો નિર્ણય ખોટો હોવા છતાં બીજી અપીલમાં ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ સંવેદનશીલ ન હોઈ શકે કારણ કે કાયદાની ભૂલો અથવા કાયદાના પ્રશ્નો પર પણ પ્રથમ અપીલીય અદાલતના ખોટા તારણોને સુધારવા માટે ઉચ્ચ અદાલતનો અધિકારક્ષેત્ર હવે ઉપલબ્ધ નથી, સિવાય કે કાયદાનો આવો પ્રશ્ન નોંધપાત્ર હોય.

૨૭. ચાલો હું દુર્ગા થથેરા વિરુદ્ધ નારાયણ થથેરા અને એ.આઈ.આર. ૧૯૩૧ ઓલમાં નોંધાયેલા અન્ય કેસમાં અલ્લાહબંદ હાઈકોર્ટના સંપૂર્ણ ખંડપીઠનાં નિર્ણયનો પણ ઉલ્લેખ કરું છું અને તેના પર આધાર રાખું છું. ૫૯૭ નીચે મુજબ રાખવામાં આવ્યું:

“૨૦. કોઈ ચોક્કસ કેસમાં નિયમ ૩૧ની જોગવાઈઓનું નોંધપાત્ર પાલન થયું છે કે કેમ તે પ્રશ્ન (દરેક કેસમાં આપવામાં આવેલા ચુકાદાની પ્રકૃતિના

આધારે અલગ છે.એ (આ નિયમની કડક જોગવાઈઓનું પાલન ન કરવું એ ચુકાદાને દૂષિત ન કરી શકે (અને તેને સંપૂર્ણપણે રદબાતલ બનાવી શકે છે, અને જો તેનું નોંધપાત્ર પાલન કરવામાં આવ્યું હોય અને બીજી અપીલ અદાલત નીચલી અપીલ અદાલતના તારણોની ખાતરી કરવાની સ્થિતિમાં હોય તો અનિયમિતતાને અવગણવામાં આવી શકે છે.નવી સંહિતા પસાર થયા પછી આ અદાલતના કોઈ પણ અહેવાલિત કેસ તરફ અમારું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું નથી, જેમાં સમીન હસનના કેસનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે.આપણને જે પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો છે તેનો આપણો જવાબ હકારાત્મક છે.”

૨૮. હું ઠાકુર સુખપાલ સિંહ વિરુદ્ધ ઠાકુર કલ્યાણ સિંહના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચના નિર્ણયનો પણ ઉલ્લેખ કરી શકું છું, જેનો અહેવાલ ૧૯૬૨ના લો સ્યુટ (એસસી) ૧૬૫માં નીચે મુજબ હતો:

“એવી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે અપીલ અદાલતના ચુકાદામાં નિર્ધારિત માટેના મુદ્દાઓ, તેના પરના નિર્ણય અને નિર્ણયના કારણો જણાવવા પડે અને અપીલ અદાલત જ્યાં સુધી તે રેકૉર્ડમાંથી પસાર ન થાય અને અપીલ હેઠળના ચુકાદા સહિત સમગ્ર બાબતને રેકૉર્ડ પર ધ્યાનમાં ન લે ત્યાં સુધી આ કરી શકતી નથી.જ્યારે પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદના મુદ્દાઓ અપીલ અદાલત સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવે ત્યારે આ બાબતો ચુકાદામાં હોવી જોઈએ.જો આવા કોઈ મુદ્દા વિચારણા માટે ઉઠાવવામાં ન આવે તો અપીલીય ચુકાદો તેના ચુકાદામાં નિર્ધારિત માટેના મુદ્દાઓનો ઉલ્લેખ કરી શકતો નથી અને જ્યારે નિર્ધારિત માટે કોઈ મુદ્દા ઉઠાવવામાં ન આવે, ત્યારે સંભવતઃ તેના પર કોઈ નિર્ણય ન હોઈ

શકે અને આવા નિર્ણય માટે કોઈ કારણ ન હોઈ શકે. આવી સ્થિતિ ત્યારે હોય છે જ્યારે અપીલકર્તા અદાલતને સંબોધતો નથી અને નીચેની અદાલતના નિર્ણય સામે કંઈપણ રજૂ કરતો નથી. અપીલના મેમોરેન્ડમમાં નિયમ ૧, ઓર્ડર XLI ના પેટા નિયમ (૨) માં નિર્ધારિત કોઈપણ દલીલ અથવા વર્ણન વિના અપીલ કરાયેલા હુકમનામા સામે વાંધાના આધારો છે. આવા આધારો નિયમ ૩૧ દ્વારા વિચારેલા નિર્ણય માટેના મુદ્દાઓનું સ્થાન લઈ શકતા નથી. અપીલના મેમોરેન્ડમમાં ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધાના અમુક આધારો પર વારંવાર દલીલ કરવામાં આવતી નથી અથવા સુનાવણીમાં દબાવવામાં આવતા નથી અને તે કિસ્સામાં આવા આધારોને નિર્ધારિત માટેના મુદ્દા તરીકે લઈ શકાતા નથી અને ચુકાદામાં તેની યોગ્ય રીતે ચર્ચા કરવામાં આવતી નથી. અપીલ કરાયેલ ચુકાદા સામે મુદ્દા ઉઠાવવાનું કામ અપીલકર્તાનું છે. તેણે તેની શુદ્ધતા સામે કારણો રજૂ કરવા પડશે. તેઓ માત્ર તેમના અપીલના મેમોરેન્ડમમાં વાંધા ઉઠાવી શકતા નથી અને રેકૉર્ડને જોયા પછી અને તેની શુદ્ધતા નક્કી કર્યા પછી તે મુદ્દાઓ પર પોતાનો નિર્ણય આપવા માટે તેને અપીલ કોર્ટ પર છોડી શકતા નથી. તે નક્કી કરવા માટેના મુદ્દાઓ શું હોઈ શકે તે શોધવાનું અને પછી તે મુદ્દાઓ પર નિર્ણય આપવા માટે આગળ વધવાનું અપીલ કોર્ટનું કામ નથી.

૬ પ્રિવી કાઉન્સિલે માઉન્ટ ફ્રુનિસા વિરુદ્ધ મૌલવી ઇઝારસમાં અવલોકન કર્યું: "

દરેક અપીલમાં અપીલકર્તાઓ પર કોઈ કારણ દર્શાવવાની ફરજ છે કે શા માટે અપીલ કરેલા ચુકાદામાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ; જ્યારે તમામ સંજોગો પર વિચાર કરવામાં આવે ત્યારે તેમની તરફેણમાં થોડું સંતુલન

હોવું જોઈએ, જેથી ચુકાદામાં ફેરફારને યોગ્ય ઠેરવી શકાય.તેમના સ્વામીઓ એ શોધવામાં અસમર્થ છે કે આ ફરજ બજાવવામાં આવી છે ".

આ સંદર્ભમાં, અમે આ સાથે સંમત છીએ અને માનીએ છીએ કે અપીલ હેઠળનો ચુકાદો ચોક્કસ કારણોસર ખોટો છે તે બતાવવું અપીલકર્તાની ફરજ છે અને અપીલકર્તાએ આ બતાવ્યા પછી જ અપીલ અદાલત પ્રતિવાદીને દલીલનો જવાબ આપવા માટે બોલાવશે.તે પછી જ અપીલ અદાલતના ચુકાદામાં નિયમ ૩૧, આદેશ XLI માં ઉલ્લેખિત તમામ વિવિધ બાબતોનો સંપૂર્ણ સમાવેશ થઈ શકે છે.

૭ કોર્ટે સેંગ્રામ સિંહ વિરુદ્ધ ચૂંટણી ટ્રિબ્યુનલ, કોટાહ, ૧૭૫૫ ૨ એસસીઆર ૧ માં અવલોકન કર્યું:

"હવે પ્રક્રિયાની સંહિતાને આ રીતે ગણવી જોઈએ.તે એક પ્રક્રિયા છે, જે ન્યાયને સરળ બનાવવા અને તેના હેતુઓને આગળ વધારવા માટે રચાયેલ છે:..... અર્થઘટનની વાજબી સ્થિતિસ્થાપકતા માટે કોઈ જગ્યા ન છોડે તેવા વિભાગનું વધુ પડતું તકનીકી નિર્માણ (જો હંમેશા બંને પક્ષો સાથે ન્યાય કરવામાં આવે તો) સામે રક્ષણ આપવું જોઈએ, નહીં તો ન્યાયને આગળ વધારવા માટે રચાયેલ સાધનોનો ઉપયોગ તેને નિષ્ફળ બનાવવા માટે કરવામાં આવે.

તેથી નિયમ ૩૧ની જોગવાઈઓનો વાજબી અર્થઘટન થવો જોઈએ અને ચુકાદામાં વિવિધ વિગતોનો ઉલ્લેખ ત્યારે જ કરવો જોઈએ જ્યારે અપીલકર્તાએ ખરેખર અપીલ અદાલત દ્વારા નિર્ણય માટે અમુક મુદ્દાઓ ઉઠાવ્યા હોય, અને જ્યારે આવા કોઈ મુદ્દાઓ ઉઠાવવામાં આવ્યા ન હોય

ત્યારે નહીં, જેમ કે અપીલકર્તાએ અદાલતને બિલકુલ સંબોધન ન કર્યું હોય ત્યારે વર્તમાન કેસમાં કેસ હતો.

૮ ઓર્ડર XLI ના નિયમ ૩૦ ની જોગવાઈઓ નિયમ ૩૧ ના અમારા નિર્માણને સમર્થન આપે છે. આ નિયમ વાંચે છે:

"અપીલીય અદાલત, પક્ષકારો અથવા તેમના વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને કાર્યવાહીના કોઈપણ ભાગનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, પછી ભલે તે અપીલ પર હોય અથવા અદાલતમાં, જેમના હુકમનામાથી અપીલ પસંદ કરવામાં આવે છે, જેના સંદર્ભને જરૂરી ગણી શકાય, તે ખુલ્લી અદાલતમાં ચુકાદો સંભળાવશે, ક્યાં તો તરત જ અથવા કોઈ ભાવિ દિવસે, જેમાં પક્ષો અથવા તેમના વકીલોને નોટિસ આપવામાં આવશે." એ નોંધવું જોઈએ કે આ નિયમ અપીલીય અદાલતને તે અદાલતમાં આ કાર્યવાહીના કોઈપણ ભાગનો સંદર્ભ આપવા માટે ફરજ પાડતો નથી, જેના હુકમનામાથી અપીલ પસંદ કરવામાં આવે છે. અપીલીય અદાલત પક્ષકારો અને તેમના વકીલોને સાંભળ્યા પછી, આ કાર્યવાહીના કોઈપણ ભાગને સંદર્ભિત કરી શકે છે, જેના માટે સંદર્ભ જરૂરી માનવામાં આવે છે. કાર્યવાહીનો સંદર્ભ આપવો એ અપીલ અદાલતની વિવેકબુદ્ધિમાં છે. પક્ષકારો અથવા તેમના વકીલો તેને વિચારણા માટે શું રજૂ કરે છે તે સાંભળ્યા પછી તે ચુકાદો આપવા માટે સક્ષમ છે. તેથી તે અનુસરે છે કે જો અપીલકર્તા તેના વિચારણા માટે કંઈ રજૂ ન કરે, તો અપીલ અદાલત નીચેની અદાલતોની કોઈપણ કાર્યવાહીના કોઈ સંદર્ભ વિના અપીલનો નિર્ણય લઈ શકે છે અને આમ કરતી વખતે, તે ફક્ત એટલું જ કહી શકે છે કે અપીલકર્તાઓએ એવી કોઈ પણ બાબતનો આગ્રહ કર્યો નથી જે દર્શાવે કે અપીલ હેઠળના ચુકાદા અને હુકમનામા ખોટા હતા.

૯ આ સંબંધમાં, કલમ ૪૨૩, ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની જોગવાઈઓનો સંદર્ભ આપી શકાય છે, જે ફોજદારી અપીલોનો નિકાલ કરવામાં અપીલ અદાલત દ્વારા અનુસરવાની પ્રક્રિયા પૂરી પાડે છે. તેની પેટા-કલમ (૧) નો સંબંધિત ભાગ આ પ્રમાણે છે:

"જો આવો રેકૉર્ડ પહેલેથી જ કોર્ટમાં ન હોય તો અપીલ કોર્ટ પછી કેસનો રેકૉર્ડ મોકલશે. આવા રેકૉર્ડનો અભ્યાસ કર્યા પછી, અને અપીલકર્તા અથવા તેના વકીલની સુનાવણી કર્યા પછી, જો તે હાજર થાય છે, અને સરકારી વકીલ, જો તે હાજર થાય છે, અને, કલમ ૪૧૧ એ, પેટા-કલમ (૨), અથવા કલમ ૪૧૭ હેઠળ અપીલના કિસ્સામાં આરોપી હાજર થાય છે, જો તે માને છે કે અપીલમાં દખલ કરવા માટે કોઈ પૂરતો આધાર નથી, તો કોર્ટ અપીલને બરતરફ કરી શકે છે, અથવા કરી શકે છે.

આમ અપીલ અદાલતને રેકૉર્ડનો અભ્યાસ કર્યા પછી અને અપીલકર્તા અથવા તેના વકીલ અને સરકારી વકીલને સાંભળ્યા પછી અપીલમાં અંતિમ આદેશ પસાર કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે. રેકૉર્ડના અવલોકનનો આદેશ અદાલતને આપવામાં આવ્યો છે. કોર્ટ અપીલકર્તા અથવા તેના વકીલ અને સરકારી વકીલની સુનાવણી કર્યા પછી જ અપીલનો નિકાલ કરી શકતી નથી. તેણે રેકૉર્ડનું અવલોકન કરવું પડશે. આ સંદર્ભમાં, આ જોગવાઈઓ સિવિલ પ્રોસિજર કોડના નિયમ ૩૦ ઓર્ડર XLI ની જોગવાઈઓથી અલગ છે અને વિધાનસભાએ અપીલનો નિર્ણય લેતા પહેલાં અપીલ કોર્ટ દ્વારા રેકૉર્ડનું અવલોકન કરવાની ખાસ જરૂર છે. તે સિવિલ પ્રોસિજર કોડના નિયમ ૩૦, ઓર્ડર XLI માં પ્રદાન કરતું નથી.

૧૦ આપણે જે ઢ્રષ્ટિકોણ અપનાવીએ છીએ, તેને તે હેતુથી પણ સમર્થન મળે છે જે કદાચ ચુકાદામાં નિયમ ૩૧ માં ઉલ્લેખિત બાબતોનો સમાવેશ થવો જોઈએ. હેતુ એ જણાય છે કે પક્ષકારોને ખબર હોવી જોઈએ કે નિર્ણય તેમની વિરુદ્ધ કયા કારણોસર ગયો છે અને તે રીતે તેઓ નિર્ણય લેવાની સ્થિતિમાં હોવા જોઈએ કે શું તેઓએ ચુકાદા સામે અપીલ કરવી જોઈએ કે પુનરાવર્તન કરવું જોઈએ. જો તેઓ નિર્ણય અને તેના કારણોને જાણતા ન હોય, તો તેઓ તેમનું મન બનાવી શકતા નથી અને અપીલમાં જવાનો તેમનો કોઈ ઈરાદો ન હોય તો પણ, તેઓ આ બાબતને યોગ્ય રીતે નક્કી કરવા માટે અદાલતને ધ્યાનમાં લઈને પણ સંતુષ્ટ ન થઈ શકે.

૧૧ બીજો ઉદ્દેશ એ હોઈ શકે છે કે બીજી અપીલ અદાલત અથવા પુનરાવર્તન અદાલત એ જાણવાની સ્થિતિમાં હોય કે નીચેની અદાલત ચોક્કસ નિષ્કર્ષ પર કેમ આવી. આ પ્રકારનું જ્ઞાન નિઃશંકપણે અદાલતને ખૂબ મદદરૂપ થાય છે. તેથી, જો અપીલકર્તા દ્વારા પ્રથમ અપીલ અદાલતમાં કોઈ દલીલ કરવામાં ન આવે, તો આગામી અપીલ અદાલતમાં કોઈ દલીલ કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી અને તેથી, નિયમ ૩૧ દ્વારા વિચારેલ સંપૂર્ણ ચુકાદો લખવાની જરૂરિયાત ઊભી થતી નથી.”

૨૯. આમ, ઉપર ઉલ્લેખિત કેસ કાયદા પરથી સ્પષ્ટ થઈ શકે તેવો સિદ્ધાંત એ છે કે કોઈ ચોક્કસ કેસમાં સી. પી. સી. ના આદેશ ૪૧ નિયમ ૩૧ની જોગવાઈઓનું નોંધપાત્ર પાલન થયું છે કે કેમ તે ચુકાદાની પ્રકૃતિના આધારે નક્કી કરવું પડશે. જોગવાઈઓનું પાલન ન કરવું એ ચુકાદાને દૂષિત નહીં કરે અને તેને સંપૂર્ણપણે રદબાતલ બનાવશે નહીં. જો ચુકાદા પરથી એવું તારણ કાઢવું શક્ય છે

કે ઉપરોક્ત જરૂરિયાતોનું નોંધપાત્ર પાલન કરવામાં આવ્યું છે અને તેનાથી ન્યાયને નુકસાન થયું નથી, તો તે પૂરતું હશે. અપીલીય અદાલતના ચુકાદામાં પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદને ધ્યાનમાં લેવાનો પ્રામાણિક પ્રયાસ અને સંબંધિત કેસોનું યોગ્ય મૂલ્યાંકન અને પુરાવા, તથ્યો અને અન્ય વિચારણાઓનું વજન અને સંતુલન દર્શાવવું જોઈએ. જો અપીલ અદાલત દ્વારા મામલાના તમામ સંબંધિત પાસાઓ પર ધ્યાન આપવામાં આવે અને યોગ્ય રીતે ચર્ચા કરવામાં આવે, તો તે એક માન્ય ચુકાદો હશે, ભલે તેણે નિર્ણય માટે મુદ્દાઓ તૈયાર ન કર્યા હોય.

૩૦. વર્તમાન કેસમાં મને એવું લાગતું નથી કે નીચલી અપીલ અદાલતનો ચુકાદો તે ટીકા માટે ખુલ્લો છે. નીચલી અપીલ અદાલતે બંને પક્ષો વતી ઉઠાવવામાં આવેલા તમામ મુદ્દાઓ પર ચર્ચા કરી છે તેમજ તેમણે રેકૉર્ડ પરના સંપૂર્ણ પુરાવાને વિગતોમાં ધ્યાનમાં લીધા છે. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ઘડવામાં આવેલા મુદ્દાઓ પર પણ ચુકાદામાં ચર્ચા કરવામાં આવી છે અને માત્ર આ જ આધાર પર, નીચલી અપીલીય અદાલતના ચુકાદાને કાયદામાં ખરાબ ન કહી શકાય.

૩૧. હું ૨૦૦૫ (૧) જી. એલ. એચ. ૬૦૨ માં નોંધાયેલા કિંકુભાઈ પરષોત્તમભાઈ પટેલ વિરુદ્ધ બાબુભાઈ વલ્લભભાઈ પટેલ કેસમાં આ અદાલતના

નિર્ણયનો પણ ઉલ્લેખ કરી શકું છું અને તેના પર આધાર રાખી શકું છું.સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ છે:

“૧૭ પ્રતિવાદીઓના વિદ્વાન વકીલ શ્રી શાહ દ્વારા પ્રચાર કરવામાં આવેલો બીજો મુદ્દો એ છે કે સંહિતાના આદેશ ૪૧, નિયમ ૩૧ હેઠળ, અપીલ અદાલતે નિર્ણય માટે મુદ્દાઓ તૈયાર કર્યા હોવા જોઈએ.આ અદાલત અનુસાર, ઉપરોક્ત દલીલ પણ આધાર વગરની છે.દુમાલા વિઘપારા ગ્રામ પંચાયત (સુપ્રા) ના કેસમાં, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ચલાવવામાં આવતા ગંભીર મુદ્દાઓની તપાસ અને અપીલ કોર્ટ દ્વારા તપાસ કરવાની જરૂર છે.તે કિસ્સામાં તેના બદલે અપીલ અદાલતે માત્ર એ ધ્યાનમાં રાખીને કે અગાઉનો દાવો હતો જેમાં બાંધકામ માટેની પરવાનગી આપવામાં આવી હતી અને વાદીની તરફેણમાં અપીલનો નિર્ણય લીધો હતો.તેથી, કેસ ટ્રાયલ કોર્ટમાં મોકલવામાં આવ્યો હતો.ઉપરોક્ત ચુકાદો પ્રતિવાદીઓના કેસ માટે કોઈ મદદરૂપ નથી.વધુમાં, ઉપરોક્ત ચુકાદો કાયદાની સંપૂર્ણ દરખાસ્તને નિર્ધારિત કરતો નથી કે પ્રથમ અપીલ અદાલત દ્વારા અપીલમાં નિર્ધારણ માટે મુદ્દાઓ ન ઘડવા એ પ્રથમ અપીલ ન્યાયાધીશ દ્વારા આપવામાં આવેલા તર્કપૂર્ણ ચુકાદાને દૂષિત કરે છે અને તેથી તેને કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્ન તરીકે ગણી શકાય નહીં.

૧૮. નવીનચંદ્ર નથાલાલ દોશી (સુપ્રા) ના કિસ્સામાં આ અદાલતે એવું માન્યું છે કે સ્મોલ કોઝીસ કોર્ટની અપીલ બેન્ચ સહિત તમામ અદાલતોએ આવી અપીલનો નિર્ણય કરતી વખતે નિર્ધારણ માટે યોગ્ય મુદ્દાઓ ઘડવા જરૂરી છે.જ્યારે અપીલીય અદાલત બોમ્બે રેન્ટ એક્ટ હેઠળ અપીલનો નિર્ણય કરી રહી હોય, ત્યારે સંહિતાના આદેશ ૪૧, નિયમ

૩૧ની જોગવાઈઓનું પાલન કરવું જરૂરી છે, જેમાં એ પણ જરૂરી છે કે કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત માટેના મુદ્દાઓ તૈયાર કરવામાં આવે.તેથી, અપીલીય અદાલતે આવા તમામ કેસોમાં નિર્ણય માટે યોગ્ય મુદ્દાઓ ઘડવા માટે યોગ્ય કાળજી લેવી જોઈએ.હકીકતમાં, તે જોવાની અપીલ અદાલતની ફરજ છે કે નિર્ધારિત માટેના આવા મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવે.ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં આ અદાલતે એવું પણ માન્યું છે કે માત્ર એટલા માટે કે અપીલીય ખંડપીઠે નિર્ણય માટે મુદ્દાઓ તૈયાર કર્યા નથી, તે પોતે ઉપરોક્ત મુદ્દા પર અપીલીય ખંડપીઠે આપેલા ચુકાદાને દૂષિત કરી શકે નહીં.આ ચુકાદો તાત્કાલિક કેસની હકીકતોને સંપૂર્ણપણે લાગુ પડે છે અને પ્રતિવાદીઓના વિદ્વાન વકીલ શ્રી સુરેશ એમ. શાહ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલો માટે સંપૂર્ણ જવાબ છે.તે સાચું છે કે આ ચુકાદામાં એવું માનવામાં આવ્યું છે કે નિર્ણય માટેના મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવે તે જોવું એ અપીલ અદાલતની ફરજ છે.જો કે, ઉપરોક્ત ચુકાદામાં એવી દરખાસ્ત પણ મૂકવામાં આવી છે કે નિર્ધારિત માટેના મુદ્દાઓની રચના ન કરવી, જે પોતે અપીલ અદાલતના ચુકાદાને દૂષિત કરી શકતી નથી.

૧૯. પ્રતિવાદીઓના વિદ્વાન વકીલ શ્રી શાહ દ્વારા રજૂ કરાયેલી વધુ એક દલીલ એ છે કે સિવિલ મેન્યુઅલનો નિયમ ૪૧૪ એ પણ નિર્ધારિત કરે છે કે અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટમાં ઘડવામાં આવેલી અપીલમાં નિર્ધારિત માટે મુદ્દાઓ ઘડવા જોઈએ, પરંતુ તાત્કાલિક કેસમાં કારણ કે અપીલ અદાલતે નિર્ધારિત માટે મુદ્દાઓ ઘડ્યાં નથી અને પ્રથમ અપીલ ન્યાયાધીશ દ્વારા પ્રતિબદ્ધ સિવિલ મેન્યુઅલના નિયમ ૪૧૪ ની જોગવાઈઓનું ઉદ્દંધન થયું હોવાથી, આ બાબતને ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે અને આ કાયદાનો નોંધપાત્ર પ્રશ્ન હોવાથી, અપીલ સ્વીકારવાની જરૂર

છે.આ અદાલતને શ્રી શાહ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી ઉપરોક્ત દલીલમાં કોઈ તથ્ય અને યોગ્યતા નથી મળતી.આ અદાલત અનુસાર, સિવિલ મેન્યુઅલનો નિયમ ૪૧૪ સંહિતાના આદેશ ૪૧ નિયમ ૩૧ પર આધારિત છે અને આ અદાલતે એવું માન્યું છે કે નિર્ણય માટે મુદ્દાઓ તૈયાર ન કરવાથી પોતે જ અપીલ અદાલતના તર્કપૂર્ણ ચુકાદાને દૂષિત નહીં કરે, તેથી ઉપરોક્ત દલીલને પણ નકારી કાઢવી જરૂરી છે અને તે મુજબ તેને પણ નકારી કાઢવામાં આવે છે.”

૩૨. આ મામલાના એકંદર દષ્ટિકોણમાં, હું એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યો છું કે કાયદાની કોઈ પણ ભૂલની વાત ન કરવા માટે, નીચલી અપીલ અદાલત દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમનામાને રદ કરવા અને રદ કરવામાં કોઈ ભૂલ થઈ હોવાનું કહી શકાય નહીં.નીચલી અપીલ અદાલત દ્વારા લેવામાં આવેલો મત સાચો છે અને આ ચુકાદામાં ચર્ચા કરાયેલા કાયદાના સ્થાયી સિદ્ધાંતો અનુસાર છે.મને નીચલી અપીલ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશમાં ખલેલ પહોંચાડવાનું કોઈ યોગ્ય કારણ દેખાતું નથી.

૩૩. પરિણામે, આ બીજી અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને આથી તેને નકારી કાઢવામાં આવે છે.

(ન્યાયમૂર્તિ જે. બી. પારડીવાલા)

વિષય : સિવિલ પ્રોસિજર કોડના ઓર્ડર ૭ રૂલ ૧૧(એ) અને (ડી) હેઠળ દાવો નકારી કાઢવા અંગે તથા દાવાની મુદતબદ્ધતા કાયદા અને હકીકતનો મિશ્ર પ્રશ્ન હોવાથી પુરાવા વિના દાવો નકારી ન શકાય તે અંગેની બીજી અપીલ.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.